

Sprogtest i AMU

Inspirationsmateriale til sprogtest af personer med dansk som andetsprog ved optagelse på arbejdsmarkedsuddannelse

Sprogtest i AMU

Inspirationsmateriale til sprogtest af personer med dansk som andet-sprog ved optagelse på arbejdsmarkedsuddannelse

Titel: Sprogtest i AMU

Undertitel: Inspirationsmateriale til sprogtest af personer med dansk som andetsprog ved optagelse på arbejdsmarkedsuddannelse

Noter: Publikationen indgår i Undervisningsministeriets håndbogsserie som nr. 14 – 2006

Udgiver: Undervisningsministeriet, Afdelingen for erhvervsrettet voksenuddannelse, Kontor for livslang læring

Institution: Undervisningsministeriet

Copyright: Undervisningsministeriet

Forfatter: Frede Skov Andersen, AMU Nordjylland

Artikelredaktion: Annette Ramsøe, Undervisningsministeriet, Kontor for livslang læring

Serieredaktion og produktion: Werner Hedegaard

Design og illustration: Anette Villadsen, Allan Axelsen og Teddy René Hansen, Randers Tekniske Skole

Fotografer: Thomas Knoop, Kenneth Rafn og Frede Skov Andersen

Web: Pohl Data

Emneord: sprogtest, AMU, arbejdsmarkedsuddannelse, arbejdsmarkedsuddannelser, dansk som andetsprog, flygtninge, indvandrere, tosprogede, test

Resumé: Inspirationsmaterialet til sprogtest kan anvendes af udbydere af arbejdsmarkedsuddannelse (AMU), når de skal vurdere, om ansøgere til arbejdsmarkedsuddannelse med dansk som andetsprog har tilstrækkelige sproglige forudsætninger til at følge forskellige arbejdsmarkedsuddannelser – med eller uden supplerende undervisning i dansk. Materialet består af en vejledende del, som redegør for baggrund, formål og metoder til udvikling og gennemførelse af sprogtest. Derudover er der eksempler på testopgaver fra tre fagområder: transport, rengøring og køkken/kantine.

Sprog: Dansk

URL: pub.uvm.dk/2006/sprogtest

Den elektroniske udgaves ISBN-10: 87-603-2602-6

ISBN-13: 978-87-603-2602-8

Den trykte udgaves ISBN: Publikationen findes kun i elektronisk udgave

Pris for den elektroniske udgave: 0 DKK

Version: 1.0

Versionsdato: 2006-

Publikationsstandard nummer:

Formater:

Inventarliste:

Publiceringsstandard nr.

Eventuelle henvendelser af indholdsmæssig karakter rettes til Publikationsenheden i Undervisningsministeriet, tlf. 3392 5223 eller e-mail: pub@uvm.dk

Forord

For at få udbytte af at deltage i arbejdsmarkedsuddannelse er det nødvendigt, at man kan forstå og kommunikere om det, undervisningen drejer sig om. Det kendetegner deltagere med dansk som andetsprog, at de har særlige sproglige forudsætninger for at deltage i undervisning. Nogle taler og forstår dansk så godt, at de uden problemer kan deltage i almindelige arbejdsmarkedsuddannelser. Andre kan have svært ved at få tilstrækkeligt udbytte af undervisningen på grund af manglende sproglige forudsætninger. Det er vigtigt, at uddannelsesstederne er opmærksomme på at få visiteret tosprogede ansøgere til AMU, så de kommer til at deltage i uddannelser, som de kan få et tilfredsstillende udbytte af.

Spørgsmålet er, hvordan man visiterer tosprogede ansøgere til arbejdsmarkedsuddannelser. Uddannelserne er meget forskellige, hvad angår indhold og omfang og dermed også krav til sproglig formåen. Dette inspirationsmateriale til testning sammenfatter erfaringer med en måde at teste ansøgere til arbejdsmarkedsuddannelse på, som har været praktiseret i AMU-regi i en del år.

Der er ikke tale om et fikst og færdigt testmateriale med facitlister til alle uddannelser/fagområder, men om en ramme, som kan udfyldes alt efter hvilke sproglige forudsætninger, der er relevante i relation til konkrete arbejdsmarkedsuddannelser og særlige uddannelsesforløb for flygtninge og indvandrere. Denne tilgang har vist sig at fungere i praksis, men fordrer selvfølgelig, at de personer, der anvender den, både har en danskfaglig baggrund og et godt kendskab til AMU's uddannelser.

AMU Nordjylland har gode erfaringer med at teste hovedparten af de flygtninge og indvandrere, der søger optagelse på en arbejdsmarkedsuddannelse. Det er med til at sikre, at deltagerne optages på uddannelser, som modsvarer deres sproglige forudsætninger. Vi håber, at materialet kan bidrage til at lette skolernes arbejde med at udføre en god visitation af tosprogede, så de får det bedst mulige udbytte af arbejdsmarkedsuddannelserne.

Det er ikke obligatorisk at bruge denne model for sprogtestning, men den har i praksis vist sig at fungere hensigtsmæssigt.

Inspirationsmaterialet er udarbejdet på baggrund af materiale, der har været anvendt i AMU til sprogtestning gennem årene. Det er samlet og bearbejdet af Frede Skov Andersen, AMU Nordjylland, med sparring fra dansklærergruppen på AMU Nordjylland og Undervisningsministeriet.

Annette Ramsøe
Uddannelseskonsulent
Undervisningsministeriet
Kontor for livslang læring
November 2006

Indhold

3	Forord
6	Indledning
7	1. Lovgrundlag og terminologi
8	2. Formål med sprogtestning og testmaterialet
9	3. Hvornår og hvordan testes?
9	3. 1. Om test og eksamen fra andre uddannelsesinstitutioner
10	3. 2. Om niveauerne i dansk som andetsprog
11	4. Opbygning af testmaterialet
13	5. Anvendelse af testmaterialet
13	Test 1. Spørgeskema
13	Test 2. Samtale om fagområde
13	Test 3. Instruktion
14	Test 4. Regning/matematik
14	Test 5. Ordforklaring
14	Test 6. Brug af kompendium
15	Test 7. Læsetekst
16	6. Vurdering af sprogtesten
18	6. 1. Vurdering af de enkelte elementer i testen
18	Test 1. Spørgeskema
18	Test 2. Samtale om fagområde
19	Test 3. Instruktion
19	Test 4. Regning/matematik
19	Test 5. Ordforklaring
20	Test 6. Brug af kompendium
20	Test 7. Læsetekst
21	7. Kriterier for udarbejdelse af opgaver til sprogtest
21	Test 1. Spørgeskema
21	Test 2. Samtale om fagområde
21	Test 3. Instruktion
22	Test 4. Regning/matematik
22	Test 5. Ordforklaring
22	Test 6. Brug af kompendium
22	Test 7. Læsetekst

24 Testopgaver til transport

- 25 Test 1. Spørgeskema
- 28 Test 2. Samtale om fagområde
- 29 Test 3. Instruktion
- 30 Test 4. Regning/matematik
- 38 Test 5. Ordforklaring – Niveau A
- 39 Test 5. Ordforklaring – Niveau B
- 40 Test 6. Brug af kompendium – Niveau A
- 42 Test 7. Læsetekst – Niveau A
- 44 Test 7. Læsetekst – Niveau B

46 Testopgaver til rengøring

- 47 Test 1. Spørgeskema
- 50 Test 2. Samtale om fagområde
- 51 Test 3. Instruktion
- 52 Test 4. Regning/matematik
- 58 Test 5. Ordforklaring – Niveau A
- 59 Test 5. Ordforklaring – Niveau B
- 60 Test 6. Brug af kompendium – Niveau A
- 61 Test 6. Brug af kompendium – Niveau B
- 62 Test 7. Læsetekst – Niveau A
- 64 Test 7. Læsetekst – Niveau B

66 Testopgaver til køkken/kantine

- 67 Test 1. Spørgeskema
- 70 Test 2. Samtale om fagområde
- 71 Test 3. Instruktion
- 72 Test 4. Regning/matematik
- 79 Test 5. Ordforklaring – Niveau A
- 80 Test 5. Ordforklaring – Niveau B
- 81 Test 6. Brug af kompendium – Niveau A
- 82 Test 6. Brug af kompendium – Niveau B
- 83 Test 7. Læsetekst – Niveau A
- 85 Test 7. Læsetekst – Niveau B

87 Bilag 1 Alment fagsprog i arbejdsmarkedsuddannelser

99 Bilag 2 Materialer vedrørende AMU's tilbud til flygtninge og indvandrere

Indledning

Inspirationsmaterialet til sprogtest består af to dele:

1. En vejledende del, som redegør for baggrund, formål og metoder til gennemførelse af sprogtest samt gennemgår, hvordan man i praksis anvender og udvikler opgaver til sprogtest.
2. Eksempler på testopgaver fra tre fagområder: transport, rengøring og køkken/kantine.

Hensigten er, at materialet kan være til inspiration og vejledning for uddannelsesinstitutionerne i udvikling og brug af egne testmaterialer til de fagområder og niveauer, som måtte være relevante for netop deres udbud af uddannelser.

Lovgrundlag og terminologi

Lovgrundlaget for testning fremgår af „Bekendtgørelse om fælles kompetencebeskrivelser for erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse og om arbejdsmarkedsuddannelser (BEK nr. 802 af 22/09/2003), hvor det i § 8, stk. 3 vedrørende optagelse hedder, at: "En ansøger med dansk som andetsprog skal have opnået dansk kundskaber på et niveau, hvorefter ansøgeren er i stand til at følge undervisningen på dansk. En ansøger kan blive pålagt at gennemføre en sprogtest forud for optagelse til arbejdsmarkedsuddannelse". Uddannelsesstedet har i henhold hertil mulighed for at teste tosprogede ansøgere, før de optages på arbejdsmarkedsuddannelser uden supplerende danskundervisning. Hensigten er at sikre, at ansøgere har sproglige forudsætninger for at kunne følge undervisningen med udbytte.

I § 15, stk. 4, som handler om særlige uddannelsesforløb for flygtninge og indvandrere, hedder det, at: "En ansøger til et uddannelsesforløb for flygtninge og indvandrere skal gennemgå en sprogtest forud for optagelse på uddannelsen". Dette skal sikre, at de deltagere, der bliver optaget på særlige uddannelsesforløb for flygtninge og indvandrere, hverken har for dårlige eller for gode sproglige forudsætninger til at deltage på de konkrete forløb.

Variationsmulighederne inden for arbejdsmarkedsuddannelserne er så omfattende med hensyn til indhold, længde, sværhedsgrad og eventuelle afsluttende prøver, at det vil være umuligt at lave skematiske modeller for sprogkravene til alle tænkelige uddannelser. Derfor påhviler det den enkelte uddannelsesinstitution at sikre sig, at deltagerne på en given uddannelse har de nødvendige sproglige forudsætninger for at gennemføre uddannelsen. I testmaterialet fremlægges opgaver, som afspejler forskellige sværhedsgrader, og det vises, hvordan opgaverne kan bruges i forhold til forskellige niveauer i uddannelserne.

Lovteksten bruger både betegnelsen "personer med dansk som andetsprog" og "flygtninge og indvandrere" om den aktuelle målgruppe. Det skal bemærkes, at det i nærværende sammenhæng opfattes som én og samme gruppe. Testmaterialet forholder sig kun til sproglige problemstillinger og ikke til nationalitet eller andre formelle forhold vedrørende status for personers ophold i Danmark.

I øvrigt bruges i dette materiale udtrykket *testperson* om den person, som testes, altså den potentielle kursusdeltager, og *visitor* om den lærer eller vejleder, som afholder testen på vegne af en uddannelsesinstitution.

Sprogtestning foregår inden for rammerne af IKA (individuel kompetenceafklaring). Uddannelsesinstitutionen kan vælge, om man laver en ren sprogtest, hvor man kun fokuserer på deltagerens sproglige kompetencer, eller om den sproglige afklaring indgår i en IKA sammen med afklaring af andre faglige kompetencer.

2 Formål med sprogtestning og testmaterialet

Formålet med sprogtestning er, at en uddannelsesinstitution skal have mulighed for at vurdere, om en person med et andet modersmål end dansk har de nødvendige sproglige forudsætninger for at gennemføre en arbejdsmarkedsuddannelse med tilstrækkeligt udbytte. Der kan både være tale om arbejdsmarkedsuddannelse med og uden supplerende undervisning i dansk som andetsprog.

Testen tager udgangspunkt i de sproglige krav i den uddannelse, som testpersonen søger optagelse på. Der er således ikke tale om en universel testmodel, der kan bruges til at afklare sproglige kompetencer generelt.

Styrken ved modellen er, at den er fleksibel med hensyn til indhold og niveauer. Modellen viser, hvilke opgavetyper der er relevante for afklaring af en ansøgers sproglige kompetencer. Samtidig vises, hvordan de enkelte opgaver kan udskiftes og tilpasses de konkrete uddannelser, der testes til.

Sprogtesten kan bruges til at afgøre, om

1. testpersonen har så gode dansksproglige kompetencer, at han/hun kan deltage i en almindelig arbejdsmarkedsuddannelse på linje med andre, som opfylder forudsætningerne herfor,
2. testpersonen har dansksproglige kompetencer på et niveau, som betyder, at det vil være hensigtsmæssigt, at han/hun optages på et særligt forløb for flygtninge og indvandrere, der inkluderer undervisning i dansk som andetsprog,
3. testpersonen har utilstrækkelige dansksproglige kompetencer til at følge med i et særligt forløb for flygtninge og indvandrere og derfor må anbefales at forsøge noget andet, som modsvarer hans/hendes aktuelle dansksproglige kompetencer.

3 Hvornår og hvordan testes?

Et grundlæggende træk ved nærværende testmodel er, at testningen tager udgangspunkt i et konkret fagområde. Det indebærer, at testen iværksættes, efter at ansøgeren har valgt uddannelse/fagområde, hvorefter uddannelsesinstitutionen skal vurdere, om vedkommende har de nødvendige dansksproglige kompetencer til at følge undervisningen med tilstrækkeligt udbytte.

Referencepunktet i vurderingen af sprogtesten må som hovedregel være, om vedkommende har reelle muligheder for at nå de mål, der indgår i den pågældende arbejdsmarkedsuddannelse. I nogen grad kan et eventuelt efterfølgende job også spille en rolle som referencepunkt. Eksempelvis kan der lægges relativt mere vægt på en forståelig udtale hos testpersonen, hvis uddannelsen leder frem mod et job med meget mundtlig kundekontakt, for eksempel inden for visse servicefag. Nogle arbejdsmarkedsuddannelser afsluttes med en test/certifikatprøve (for eksempel fødevarerhygiejne og gaffeltruck), og i så fald vil det være muligheden for at bestå den afsluttende prøve, der er referencepunkt for sprogtesten.

Sprogtesten må nødvendigvis forstås af en person (visitor) med kendskab til arbejdsmarkedsuddannelserne, så den nævnte sammenhæng mellem test og uddannelse kan sikres. Ligeledes må visitor have et fagligt grundlag inden for dansk som andetsprog eller anden relevant sproglig uddannelse.

3.1. Om test og eksamen fra andre uddannelsesinstitutioner

Ofte har ansøgere til arbejdsmarkedsuddannelse deltaget i andre uddannelsesaktiviteter og har eventuelt beviser fra andre uddannelser, herunder for eksempel bevis på dansk fra undervisning efter Lov om danskuddannelse (udbydes typisk på sprogcentre) eller almen voksenuddannelse (AVU). Da arbejdsmarkedsuddannelserne er så forskellige, er det imidlertid ikke muligt at opstille en facitliste, for hvilke forudgående test og eksamener der giver kvalifikationer til bestemte arbejdsmarkedsuddannelser. Dog kan man som udgangspunkt regne med, at personer med folkeskolens 9.-klasses afgangseksamen eller tilsvarende fra VUC vil være kvalificerede. Det samme gælder personer, der måtte have eksamener på højere niveauer.

Vanskelighederne, ved at afgøre om bestemte test eller eksamener giver tilstrækkeligt grundlag til at gennemføre en arbejdsmarkedsuddannelse, hænger sammen med, at folk ofte er i besiddelse af forskellige forudsætninger og kompetencer, som ikke altid fremgår af et eksamensbevis. For eksempel har mange, som er kommet til Danmark som børn eller unge, ofte et godt talesprog, mens de er svagere med hensyn til at læse og skrive. Og så kan de få svært ved at klare sig i uddannelser, hvor der lægges vægt på, at deltagerne selvstændigt kan anvende kompendier og faglitteratur som basis for tilegnelse af ny viden.

Omvendt kan personer, som er kommet til Danmark som voksne, være langsommere end børn og unge til at lære dansk talesprog, men så kan de voksne måske til gengæld have tilegnet sig andre kompetencer og have erfaringer, som giver dem nogle fortrin i en uddannelsessammenhæng.

En anden vanskelighed ved at referere andre eksamensbeviser er, at den enkelte persons sproglige kompetencer hele tiden ændrer sig. Hvad siger eksempelvis en to år gammel eksamen i *Danskuddannelse 2* om vedkommendes aktuelle sproglige kompetencer?

Nærværende testmateriale og -metode sigter mod at afklare testpersonens aktuelle og faktiske sproglige kompetencer i relation til en konkret uddannelse, hvilket i denne sammenhæng er vigtigere end de formelle kompetencer, som fremgår af diverse beviser.

3.2. Om niveauerne i dansk som andetsprog

Inden for arbejdsmarkedsuddannelserne kan der undervises i dansk som andet-sprog på tre niveauer, nemlig *basis*, *almen* og *udvidet*. Det foreliggende testmateriale kan ikke umiddelbart anvendes til at afgøre, hvilken af de tre dansk-uddannelser der skal anvendes på en konkret uddannelse for en bestemt person eller målgruppe, selvom der kan være visse sammenhænge mellem en persons sproglige kompetencer og den arbejdsmarkedsuddannelse, vedkommende vil kunne gennemføre.

Det vil generelt være sådan for de uddannelser i dansk som andetsprog, som AMU udbyder, at *basis* anvendes i sammenhæng med arbejdsmarkedsuddannelser med en lav sværhedsgrad, hvilket ofte hænger sammen med et relativt lavt indhold af teori i forhold til praktiske aktiviteter i uddannelsen. Niveauerne *almen* og *udvidet* anvendes på uddannelser med højere sværhedsgrad, hvilket som regel er uddannelser med relativt mere teori end praktisk aktivitet.

Med reference til Lov om danskuddannelse (udbydes typisk på sprogcentre) svarer *basis* til som minimum en bestået Prøve i dansk 1. Niveauet *almen* svarer til, at deltagerne har gennemført det meste af *Danskuddannelse 2* eller eventuelt har bestået Prøve i dansk 2. På *udvidet* niveau har deltagerne sproglige kompetencer svarende til, at de som minimum har bestået Prøve i dansk 2.

I kapitlerne 5 til 8 uddybes forskellige aspekter af testmodellen, idet der redegøres for

- opbygning af testmaterialet
- anvendelse af testmaterialet
- vurdering af testresultater
- kriterier for udarbejdelse af opgaver til sprogtest.

4 Opbygning af testmaterialet

Materialet til gennemførelse af en sprogtest består af følgende:

Test 1: Spørgeskema.

Test 2: Samtale om fagområde.

Test 3: Instruktion.

Test 4: Regning/matematik.

Test 5: Ordforklaring (niveau A og B).

Test 6: Brug af kompendium (niveau A og B).

Test 7: Læsetekst (niveau A og B).

Testmaterialet skal kunne anvendes i forhold til alle uddannelsestyper inden for arbejdsmarkedsuddannelserne. Da disse uddannelser spænder fra korte uddannelser af få dages varighed til længere forløb af måneders varighed og desuden har forskellig sværhedsgrad i forhold til dansksprogligt niveau, skal testmaterialet afspejle denne variation og give uddannelsesinstitutionen mulighed for at foretage en samlet vurdering af en ansøgers sproglige kompetencer med henblik på arbejdsmarkedsuddannelse. Derfor er testmaterialet bygget sådan op, at man kan teste på forskellige niveauer og med anvendelse af et forskelligt antal opgaver. I nogle af opgaverne opereres med to niveauer (= sværhedsgrader), hvor niveau B er det sværeste:

Niveau A: Opgaver med en relativ lav sværhedsgrad, hvilket betyder, at en tilfredsstillende besvarelse kvalificerer til forløb med dansk som andetsprog, men ikke til almindelige arbejdsmarkedsuddannelser. En utilfredsstillende bevarelse betyder derimod, at personen ikke har tilstrækkelige dansksproglige forudsætninger til arbejdsmarkedsuddannelse i det hele taget og må anbefales noget andet, som modsvarer hans/hendes sproglige forudsætninger.

Niveau B: Opgaver med en relativ høj sværhedsgrad, hvilket betyder, at en tilfredsstillende besvarelse kvalificerer til almindelige arbejdsmarkedsuddannelser uden dansk som andetsprog, mens en utilfredsstillende besvarelse betyder, at personen bør gå på et forløb, der indeholder dansk som andetsprog som støtte til den faglige undervisning.

Formålet med at skelne mellem A- og B-niveau er, at man skal undgå at præsentere sprogligt svage elever for alt for svære opgaver, hvis man allerede ved dialogen ud fra spørgeskemaet kan vurdere, at man har at gøre med en person, som næppe har forudsætninger for at deltage i et almindeligt forløb uden supplerende undervisning i dansk som andetsprog. Hvis testpersonen så klarer opgaverne på A-niveau bedre end forventet, kan man jo altid gå videre med opgaver på B-niveau.

Som hovedregel vil det være hensigtsmæssigt at have særskilte opgaver og test for henholdsvis niveau A og niveau B, men man kan også have én test, hvor de første spørgsmål er lette (niveau A), og de sidste er sværere (niveau B), for eksempel ved opgaver i brug af kompendium.

Sprogtesten indledes med, at testpersonen udfylder et spørgeskema, som omhandler vedkommendes baggrund med hensyn til nationalitet, uddannelse, arbejds erfaring, økonomi, familieforhold m.m. Spørgeskemaet har en relativ lav sværhedsgrad, og testpersonens besvarelser danner udgangspunkt for en samtale mellem visitator og testperson. Gennem denne samtale kan visitator danne sig et foreløbigt indtryk af testpersonens kommunikative færdigheder med hensyn til læsning, ordforråd, samtalefærdighed, skriftlighed m.m. Herudfra vælger visitator opgaver til den videre testning i forhold til testpersonens sproglige niveau.

Det skal bemærkes, at der med hensyn til sværhedsgrad i eksemplerne i dette materiale altid sigtes mod den grundlæggende arbejdsmarkedsuddannelse inden for et område, det vil sige den uddannelse, som man typisk vil påbegynde, hvis man ikke har forudgående uddannelse inden for området. Som regel vil det også være den uddannelse, som fagligt og sprogligt er lettest tilgængelig. Hvis en uddannelsesinstitution skal teste til højere niveauer inden for et fagområde, må man selv lave yderligere opgaver, som modsvarer sprogkravene i den pågældende uddannelse.

Anvendelse af testmaterialet

Det anbefales at indlede sprogtesten med en samtale, hvor formålet med testen forklares for testpersonen, og der etableres en rolig og ustresset testatmosfære, for eksempel gennem en orientering om uddannelsesstedet og eventuelt rundvisning i relevante faglokaler.

Test 1. Spørgeskema

Formålet med spørgeskemaet er at etablere grundlaget for en mundtlig kommunikation med udgangspunkt i forhold, som er kendte af testpersonen.

Testpersonen bedes om at udfylde et spørgeskema, som indeholder punkter vedrørende personlige data, såsom familieforhold, nationalitet, forsørgelsesgrundlag, status i forhold til ophold i Danmark, arbejdsmarkedsstatus, uddannelse (hjemland og Danmark) og arbejds erfaringer (hjemland og Danmark).

Testpersonen får cirka 10-15 minutter til at svare skriftligt, uden hjælp.

Test 2. Samtale om fagområde

Formålet med opgaven er at etablere en mundtlig kommunikation, der ikke forudsætter læsning af tekst.

Testpersonen præsenteres for typiske situationer eller problemstillinger inden for det pågældende fagområde, for eksempel ved at gå til relevante faglokaler, så testperson og visitator befinder sig i autentiske samtalsituationer i forhold til fagområdet.

Hvis det ikke er muligt at etablere samtalen i et egnet faglokale, kan et fag repræsenteres ved billeder. Hvis man går ud fra billeder, kan testpersonen eventuelt lave en skriftlig besvarelse, som så danner udgangspunkt for den mundtlige kommunikation.

Opgaven lægger op til, at testpersonen fortæller om, hvad han/hun ser, hvad tingene hedder, hvad eventuelle personer laver, osv. Der fokuseres på alment sprog, og der må ikke testes i kendskab til specifikt fagsprog, fordi dette ikke kan forudsættes bekendt, før vedkommende har deltaget i uddannelsen.

Test 3. Instruktion

Formålet med denne opgave er at afprøve testpersonens forståelse af mundtlige instruktioner, idet testpersonen skal svare på spørgsmål eller udføre praktiske handlinger på baggrund af en instruktion fra visitator. Instruktionen indeholder et stort element af alment fagsprog, så testpersonen skal vise, at han/hun forstår ord og udtryk, som vedrører mål, form, størrelse, antal, retning, position, tilstande og egenskaber.

Denne form for opgave vil ofte kræve, at man kommer væk fra teorilokalet, og hvor det kan lade sig gøre, vil det være oplagt at henlægge opgaven til et egnet faglokale.

Test 4. Regning/matematik

Formålet med denne opgave er at afklare testpersonens kendskab dels til grundlæggende matematiske begreber og dels til dansk sprog i relation hertil.

Testpersonen skal løse opgaver inden for de fire grundlæggende regnearter samt mål og vægt, herunder omregning mellem størrelser, som kræver kendskab til decimalsystemet. Endvidere kan der testes i kendskab til regneoperationer, som er fremherskende i et bestemt fagområde. I køkkenet kan det for eksempel være regning med opskrifter, som kræver kendskab til brøk og decimaltal samt multiplikation og division med mængdetal. Inden for transport er forståelse af begreber for eksempel afstande, hastighed og tid af grundlæggende betydning.

Der kan også indgå elementer af geometri (cirkler, trekanter, linier, buer osv.), hvis det er aktuelt i forhold til fagområdet.

Desuden kan der være opgaver med anvendelse af repræsentation, det vil sige, at et emne fremstilles i form af figurer, tabeller, skalaer eller grafiske afbildninger.

Test 5. Ordforklaring

Formålet med opgaven er at få testpersonen til at demonstrere sit kendskab til ord og begreber, som er typiske for et bestemt fagområde, uden dog at være specifikt fagsprog.

Testpersonen præsenteres for en række sætninger, hvori visse ord er fremhævet. Testpersonen skal vise, at han/hun kan forklare eller gætte kvalificeret på betydningen af de fremhævede ord. Sætningerne indeholder mange sammensatte ord, så testpersonen kan vise, om han/hun kan afkode sammensatte ord.

Niveau A: Der præsenteres sætninger med ord, som forekommer relativt hyppigt i hverdags sproget.

Niveau B: Der præsenteres sætninger med ord, som forekommer mindre hyppigt i hverdags sproget, men som personer med et godt kendskab til dansk kan forstå eller regne ud, hvad betyder (for eksempel ved sammensatte og afledte ord).

Test 6. Brug af kompendium

Formålet med opgaven er at finde ud af, om testpersonen kan orientere sig i større tekster og finde frem til de ønskede svar ved aktiv anvendelse af indholdsfortegnelse og stikordsregister.

Testpersonen får udleveret nogle spørgsmål, hvis besvarelse kræver opslag i et kompendium eller en grundbog, som bruges inden for det pågældende fagområde.

Niveau A: Opgaven har en relativ lav sværhedsgrad, hvor de sproglige formuleringer i spørgsmålene svarer til formuleringer i kompendieteksten. Kravet til indholdslæsning og forståelse er dermed relativt beskedent.

Niveau B: Opgaven har en højere sværhedsgrad, idet sammenhængen mellem spørgsmål og kompendietekst er mindre direkte. Testpersonen må forstå teksten for at kunne finde de ønskede svar. Der kan for eksempel være tale om tekster, hvor diverse ord og begreber ligner hinanden, eller hvor samme spørgsmål behandles flere forskellige steder i kompendiet. Testpersonen kan derfor ikke blot "affotografere" tekst, men må også forstå indholdet for at kunne give et tilfredsstillende svar.

Test 7. Læsetekst

Formålet med denne opgave er for det første at finde ud af, om testpersonen kan læse og forstå en sammenhængende tekst, og for det andet om han/hun kan formulere sig mundtligt i relation til tekstens indhold.

Testpersonen får udleveret en tekst og nogle spørgsmål til indholdet i teksten. Spørgsmålene kan i nogle tilfælde lægge op til en samtale om emner i teksten, ligesom visitator kan stille supplerende spørgsmål for at etablere en mundtlig kommunikation med udgangspunkt i teksten.

Niveau A: Der præsenteres korte tekster (cirka 10-20 linier), hvor kravet til læsning er beskedent, og hvor svarene tydeligt fremgår af teksten.

Niveau B: Der præsenteres tekster på op til én A4-side, hvor testpersonen skal forstå hovedparten af indholdet for at kunne svare på de tilhørende spørgsmål. Spørgsmålene (eller nogle af dem) er desuden formuleret sådan, at svaret ikke kan aflæses direkte ud af teksten.

Det skal her gennemgås, hvordan man kan vurdere resultaterne af sprogtesten.

Vurdering af sprogtesten

Sprogtesten er udformet sådan, at følgende sproglige elementer vurderes:

- Ordforråd
- Læseforståelse
- Lytteforståelse
- Samtalefærdighed
- Skrivefærdighed
- Kommunikationsstrategier.

Generelt gælder det, at en person med dansk som andetsprog, der deltager i et uddannelsesforløb, skal have ordforråd og begreber til at forstå 90-95 procent af det indhold, som formidles i undervisningen, hvis vedkommende skal kunne tilegne sig ny faglig viden med tilstrækkeligt udbytte¹. Erfaringerne viser, at det som regel ikke er det specifikke fagsprog, der volder tosprogede de største problemer i undervisningen. De nye ord og begreber, som er knyttet til det nye fag, er ukendte for både danskere og tosprogede, og derfor vil læreren indrette sin undervisning efter at skulle forklare disse faglige begreber for alle. Men de tosprogede får problemer, hvis de er for svagt funderede med hensyn til de såkaldte *gråzoneord*, det vil sige den mængde af ord, som forekommer sjældent eller mindre hyppigt i dagligsproget, men som er en vigtig del af det sprog, der anvendes til information, kommunikation, forklaring og bearbejdning af faglige emner i undervisningen. Personer med dansk som modersmål kender disse ord, eller de kan hurtigt slutte sig til betydningen heraf ud fra konteksten, mens ordene ofte vil være uforståelige for de tosprogede, og dermed får de heller ikke fat i det faglige indhold i undervisningen. Man taler også om nødvendigheden af at have et *før-fagligt* sprog, det vil sige et fundament af sproglige kompetencer, som er til stede forud for deltagelsen i den faglige undervisning.

De følgende eksempler fra autentisk undervisningsmateriale på bygge- og anlægsområdet illustrerer, hvad det er for et sprog, deltagerne kan møde i den faglige kommunikation i arbejdsmarkedsuddannelserne.

Eks. 1:

"Stikledningen løber normalt vinkelret på gadens længderetning ud til hovedkloakken, hvor den enten indhugges eller, hvis der er 1 meter nedgangsbrønd på hovedkloakken, tilsluttes denne. Stikledningen fra et enfamilieshus er 100 mm eller 150 mm."

I dette tekstuddrag er *stikledning* og *nedgangsbrønd* specifikke fagord, mens resten må formodes at kunne forstås af personer med dansk som modersmål.

¹ Se for eksempel:

a) Pia L. Laursen: *Projekt Dansk som andetsprog i fagene, ufe-nyt, Temahæfte 2004.*

b) Mikkel Hvid og Karen Lund: *Fag og sprog i samspil, - Værktøjer til undervisning af tosprogede, - Baseret på nyeste teorier om andetsprogstilegnelse. Udviklingsprogrammet for VUC, Hæfte nr. 5, Uddannelsesministeriet, januar 2005.*

Eks. 2: "For at opnå god komprimering af fyldmaterialerne er det vigtigt, at tykkelsen af lagene mellem komprimeringerne afpasses efter den komprimeringsmetode, der anvendes. Pas på, at rørene ikke beskadiges eller forskubbes ved komprimeringen."
Her anvendes ikke egentligt fagsprog, og selvom citatet måske umiddelbart er svært at forstå for en ikke-fagperson, vil enhver med dansk som modersmål kunne slutte sig til betydningen, når det høres i en sammenhæng.

Inden for bygge- og anlægsområdet vil deltagerne endvidere støde på ord som for eksempel *understøtte, fastholde, udjævne, dimensionere, selvrensende, ensartet, udstykning og installation*.

Som eksemplerne viser, vil elever i den faglige undervisning møde en mængde ord og begreber, som ikke er specifikt fagsprog, men som bestemt heller ikke hører til dagligsprogets ordforråd. Deltagere som er for svagt funderede med hensyn til disse gråzoneord og det før-faglige sprog vil uden tvivl have besvær med at deltage i den faglige kommunikation, og de vil dermed gå glip af en betydelig del af den faglige viden, som formidles i undervisningen.

I vurderingen af sprogtesten skal man derfor både lægge vægt på testpersonens almene ordforråd og kendskab til gråzoneord og før-fagligt sprog, fordi dette er fundamentet for, at personen vil kunne tilegne sig ny faglig viden.

Det er naturligvis svært at opgøre testpersonens besvarelser bare nogenlunde nøjagtigt i procentdele af en fuld forståelse. Men hvis vi går ud fra sprogforskernes krav om en forståelse på 90-95 procent af hvad der formidles i undervisningen, og dertil lægger en passende margin, kan man komme frem til følgende tommelfingerregel:

Ved optagelse på arbejdsmarkedsuddannelse **med** undervisning i dansk som andetsprog skal testpersonen kunne besvare cirka 85 procent af de stillede opgaver på **niveau A** tilfredsstillende.

Ved optagelse på ordinær arbejdsmarkedsuddannelse **uden** undervisning i dansk som andetsprog skal testpersonen kunne besvare cirka 85 procent af de stillede opgaver på **niveau B** tilfredsstillende.

Vurderingen af sprogtesten skal være en helhedsvurdering. Det er vigtigt at pointere, at testningen skal være en hjælp og en vejledning til potentielle kursister. Der skal anlægges et helhedssyn på ansøgerens kvalifikationer, hvor visitator og den uddannelsesinstitution, som tester, må have for øje, at det gælder om at finde relevante uddannelsesmuligheder for den pågældende person og ikke blot om at konstatere, hvad vedkommende ikke kan klare. Eksempelvis kan faglige forudsætninger inden for et fagområde til en vis grad kompensere for svagere dansk-sproglige forudsætninger.

6.1. Vurdering af de enkelte elementer i testen

Test 1. Spørgeskema

Vurderes: læsning, skrivning, ordforråd, lytteforståelse og samtalefærdighed.

Arbejdet med spørgeskemaet viser testpersonens evne til at læse på et elementært niveau og nedfælde korte skriftlige svar, mens den efterfølgende dialog viser noget om testpersonens lytteforståelse og samtalefærdighed. Desuden kan de oplysninger, man får via spørgeskemaet, og dialogen herom give et fingerpeg om testpersonens indlæringshastighed med hensyn til dansk sprog, uddannelsesbaggrund, erhvervs erfaring, kendskab til branchen osv. Dette er alt sammen faktorer, som kan have betydning for den pågældendes evner i forhold til at tilegne sig nye faglige og sproglige kompetencer.

Generelt gælder det, ikke blot ved spørgeskemaet men ved alle opgaver, at testpersonen via kommunikationen om opgaverne og besvarelserne skal vise en tilfredsstillende lytteforståelse og samtalefærdighed.

Test 2. Samtale om fagområde

Vurderes: ordforråd, samtalefærdighed, kommunikationsstrategier.

Gennem denne opgave aktiveres testpersonens aktive ordforråd, og det er vigtigt, at testpersonen her får en mulighed for at kommunikere uden først at skulle læse og forstå en tekst. Der tales om ting, som er synlige eller tilgængelige for testperson og visitator.

Testpersonen demonstrerer også sin evne til at anvende sprogets ordklasser og sætningsdannelse. På begynderniveau kan personen sætte navn på tingene (få eller mange) ved hjælp af substantiver, og med tilføjelse af verber og andre ordklasser kommer variationen i sproget og kommunikationen.

Det er vigtigt at være opmærksom på testpersonens kommunikationsstrategier, det vil sige evnen til at finde andre veje og komme igennem med kommunikationen, hvis han/hun ikke lige kan finde det ord eller udtryk, som ville være det rigtige i situationen. Hertil hører også en aktiv anvendelse af mimik og gestik. En persons kommunikationsstrategier kan være af stor betydning i et handlingsorienteret sprogmiljø, som en arbejdsmarkedsuddannelse er.

Det gælder her, som ved de andre opgaver, at man ikke bør fokusere på kendskabet til specifikt fagsprog, selvom man godt kan tale om for eksempel redskaber og udstyr i et fagområde med anvendelse af alment sprog. En testperson med gode kommunikationsstrategier kan for eksempel godt fortælle om, hvordan og hvornår man bruger en fejebakke, selvom vedkommende ikke kender det fagspecifikke ord *fejebakke*.

Test 3. Instruktion

Vurderes: Lytteforståelse, ordforråd, samtalefærdighed, alment fagsprog og kommunikationsstrategier.

Testpersonen skal vise, at han/hun kan forstå en mundtlig instruktion og svare på de spørgsmål eller udføre de handlinger, som instruktionen vedrører.

Testpersonen kan vise aktive kommunikationsstrategier ved at prøve sig frem eller stille opklarende spørgsmål, hvis han/hun er usikker på betydningen af nogle ord. Også kropssprog, mimik og gestik spiller med i kommunikationen, og visitorator kan hjælpe på vej ved at bekræfte eller afkræfte testpersonens udspil.

Ved vurderingen lægger visitorator vægt på, om testpersonen er tøvende eller sikker i sine handlinger og dermed i den sproglige forståelse, eller om personen eventuelt mangler det efterspurgte ordforråd.

Test 4. Regning/matematik

Vurderes: Kendskab til grundbegreber i regning/matematik samt de relevante dansksproglige begreber.

Vores hverdag indeholder en mængde matematik i form af tal, informationer og beregninger, og en persons evne til at forstå og håndtere de matematikholdige situationer er vigtig for evnen til at sætte sig ind i et nyt fagområde.

Opgaverne udføres skriftligt, men følges op af en mundtlig gennemgang, hvor testpersonen har mulighed for at forklare og uddybe sine svar. Kommunikationen om opgavebesvarelsen viser også noget om testpersonens sproglige kompetencer.

Visitorator må være opmærksom på at skelne mellem, om man vurderer testpersonens matematikkendskab, eller om man vurderer personens dansksproglige ordforråd om matematik.

En person, som har kendskab til de aktuelle matematiske begreber på sit eget sprog, men blot mangler de danske udtryk, vil have lettere ved at tilegne sig et fagligt stof, der indeholder matematiske problemstillinger, end en person som både mangler kendskab til matematikken og de sproglige begreber herfor.

Test 5. Ordforklaring

Vurderes: Ordforråd, samtalefærdighed, kommunikationsstrategier.

Testpersonen skal her vise, at han/hun kan forklare eller gætte kvalificeret på betydningen af en række ord, som er almindeligt brugt inden for den pågældende uddannelse. Herunder skal testpersonen demonstrere evne til at afkode betydningen af sammensatte ord.

Ordforklaringen kan eventuelt ske, ved at testpersonen laver sætninger, hvor de pågældende ord bruges, eller ved at lave synonymmer eller antonymer. Mimik og gestik kan også indgå som brugbare redskaber i kommunikationen.

Test 6. Brug af kompendium

Vurderes: Læsning.

Testpersonen skal her vise, at han/hun kan finde relevante oplysninger i en faglig tekst (for eksempel fra et kompendium eller grundbog, som anvendes på uddannelsen). Dette kræver anvendelse af forskellige læsestrategier, herunder anvendelse af indholdsfortegnelse og eventuelt stikordsregister.

Testpersonen skal endvidere vise, at han/hun forstår indholdet i de fundne svar og ikke blot har kopieret et svar ud fra en genkendelse af nogle ord i teksten. Dette kan gøres, ved at visitator stiller uddybende eller kontrollerende spørgsmål i relation til de fundne svar.

Test 7. Læsetekst

Vurderes: Læseforståelse og samtalefærdighed.

Testpersonen skal her vise, at han/hun kan indholdslæse en sammenhængende tekst og finde bestemte oplysninger i teksten. Testpersonen skal forstå hovedtrækene i indhold, detaljer og sproglige virkemidler. Endvidere skal testpersonen kunne formulere sig mundtligt i en samtale om tekstens emner, blandt andet ved formulering af egne synspunkter og argumenter.

7 Kriterier for udarbejdelse af opgaver til sprogtest

I det følgende belyses, hvilke kriterier der ligger til grund for udarbejdelsen af de forskellige opgavetyper, som er præsenteret i dette materiale, således at uddannelsesinstitutionerne ved at følge disse retningslinjer selv kan udvikle yderligere testmateriale efter behov.

Test 1. Spørgeskema

Spørgeskemaet skal etablere grundlaget for den første kommunikation mellem testperson og visitorator. Derfor skal det ligge på et sprogligt niveau, som ikke er for svært, således at alle testpersoner kan bruge det som afsæt for en kommunikation. Spørgeskemaet kan tilpasses forskellige fagområder ved at spørge til oplysninger, som er særlig relevante for et bestemt fagområde, men der bør kun spørges til informationer, som kan forventes at være kendt af testpersonen, således at kommunikationen kommer til at vise noget om testpersonens evne til at sætte ord på allerede kendte forhold.

Spørgeskemaet bruges til alle testpersoner uanset deres dansksproglige forudsætninger, men samtidig åbner det for, at de forskellige forudsætninger kommer til udtryk gennem besvarelserne og den efterfølgende dialog. På begynderniveau kender testpersonen måske ikke ord som nationalitet og alder, men kun det mere hverdagsagtige: "Hvilket land kommer du fra?" og "Hvor gammel er du?" Mange af spørgsmålene besvares ved afkrydsning, men ved spørgsmål om uddannelse og arbejds erfaringer gives der muligheder for, at testpersonen kan udtrykke sig i mere sammenhængende sprog.

Test 2. Samtale om fagområde

I denne opgavetype er udgangspunktet for kommunikationen mellem visitorator og testperson, at de ser de ting og situationer, de kommunikerer om. Testpersonen skal altså ikke først læse og forstå en tekst.

Fokus bør ligge på brug af alment sprog, som dog godt kan være præget af et bestemt fagområde. For eksempel kan billeder af en køledisk i et cafeteria, hvor kunder er i gang med at vælge noget mad til frokost, være udgangspunkt for kommunikation om kunder, mad, hygiejne, tilberedning, arbejdsopgaver i et køkken osv. Samtidig giver det mulighed, for at personer med branchekendskab og bedre sproglige kvalifikationer kan demonstrere dette ved at anvende et mere varieret sprog med større ordforråd og eventuelt mere specifikt fagsprog til at forklare om billederne.

Test 3. Instruktion

Denne opgave lægger op til, at testpersonen udfører en praktisk handling eller svarer på spørgsmål på baggrund af en instruktion, som indeholder elementer af alment fagsprog (såsom mål, vægt, form, størrelse, retning, positioner, tilstande og egenskaber). Der bør ikke fokuseres på specifikt fagsprog. For at gøre opgaven så

relevant som muligt, kan testningen med fordel henlægges til et faglokale, hvis et sådant er tilgængeligt. I nogle tilfælde kan det måske blive nødvendigt at lave en opgave, som løses med papir og blyant. Man skal i så fald være opmærksom på, at man samtidig flytter fokus fra lytteforståelse til læseforståelse.

Test 4. Regning/matematik

Udover testning i de fire grundlæggende regnearter kan der udvælges opgaver, som er særligt relevante for et bestemt fagområde. Opgavernes sværhedsgrad tilpasses, så de repræsenterer sværhedsgraden i uddannelsen.

Ved udformning af opgaver bør man være bevidst om, hvorvidt man via opgaverne tester i rene matematikfærdigheder, eller om man indlejrer den matematiske opgave i tekst, som også kræver læsefærdigheder.

Test 5. Ordforklaring

Opgaven indeholder 10 sætninger med sprog, som er karakteristisk for et fagområde. I hver sætning er et ord eller et udtryk fremhævet, og testpersonen skal forklare betydningen heraf eller vise, at han/hun kan gætte kvalificeret på betydningen ud fra konteksten. Der er tale om alment sprog, men dog sprog, som kan være fagligt tonet. Der skal være en jævn fordeling mellem substantiver, verber og adjektiver, og en del af ordene skal være sammensatte ord. Sammensatte ord er karakteristiske for fagsprog, og derfor er det vigtigt at teste, om testpersonen kan finde de betydningsbærende dele af det sammensatte ord. Ordene kan indgå i en kontekst, som kan være med til at angive ordets betydning uden at forklare det.

Test 6. Brug af kompendium

Med denne opgave afprøves testpersonens evne til at finde relevante oplysninger i en faglig tekst ved hjælp af relevante læsestrategier, herunder anvendelse af indholdsfortegnelse og stikordsregister. Det vil være oplagt at anvende et kompendium eller en grundbog fra et fagområde.

Der stilles to til fire specifikke spørgsmål, som testpersonen skal finde svaret på i kompendiet/grundbogen. I hvert spørgsmål er der et eller flere nøgleord, som kan findes i indholdsfortegnelsen eller i et eventuelt stikordsregister, enten direkte eller som del af et længere ord eller udtryk.

Sværhedsgraden i testen kan øges ved at gøre sammenhængen mindre direkte. Eksempelvis kan man i relation til transportkompendiet spørge om lovens krav til sikkerhedsseler i en bus. Ordet sikkerhedsseler findes ikke i indholdsfortegnelse eller stikordsregister, men testpersonen skal så kunne ræsonnere sig frem til, at man kan finde svaret i afsnittet om lovkrav til bussens indretning og udstyr.

Test 7. Læsetekst

Testpersonen præsenteres for en tekst med et tema, som er relevant for den pågældende uddannelse, men forståelsen af teksten kræver ikke særlige forkundskaber. Der kan bruges autentiske tekster, for eksempel fra kompendier, undervisningstekster eller artikler, som bruges på den pågældende uddannelse.

Teksten kan også være lettere bearbejdet for at tilpasse den i omfang og for eventuelt at skabe sammenhæng i en tekst, som er forkortet. Den kan også være forenklet for at gøre den mere læsevenlig.

Spørgsmålene til teksten er formuleret sådan, at testpersonen dels kan demonstrere sin evne til at uddrage konkrete informationer af en større, sammenhængende tekst, og dels lægger op til dialog om forhold i teksten, hvor testpersonen inddrager sin egen viden og holdning til emnerne. Herved afdækkes testpersonens kendskab om emnerne samt evnen til at udtrykke egne synspunkter.

Del II

Testopgaver til transport

*Fotografer: Thomas Knoop og Kenneth Rafn
Collage: Allan Axelsen*

Uddannelsesønske: _____

Dato: _____

Test 1. Spørgeskema

Navn: _____

Adresse: _____

Postnummer og by: _____

Cpr-nummer: _____

Telefonnummer: _____

Nationalitet: _____

Hvor længe har du boet i Danmark? _____

Har du kørekort? _____

Kategori: _____

Familieforhold

Er du gift/samboende? ja _____ nej _____

Har du børn? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvor mange? _____

Børnenes alder? _____

Økonomi

Er du i arbejde? ja _____ nej _____

Får du dagpenge fra en A-kasse? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvilken A-kasse? _____

Får du kontanthjælp? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvad hedder din socialrådgiver/sagsbehandler? _____

Er du tilmeldt Arbejdsformidlingen (AF)? ja _____ nej _____

Uddannelse/arbejde i Danmark

Har du gået på sprogskole i Danmark? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvor længe? _____

Hvilken test sluttede du med? _____

Har du taget andre kurser eller uddannelser i Danmark? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvilke? _____

Har du/har du haft arbejde i Danmark? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvilket/hvilke? _____

Uddannelse/arbejde i dit hjemland

Skole: _____

Uddannelse: _____

Arbejde: _____

Fremtid:

Hvorfor vil du gerne på denne AMU-uddannelse? _____

Udfyldes af uddannelsesinstitutionen

Navn: _____ Cpr-nummer _____

Vurdering af sprogtest: _____

Andet: _____

Besked: _____

Tilmeldt: _____

Visitor: _____

Test 2. Samtale om fagområde

Fortæl om billedet. Hvad hedder de forskellige ting, og hvad sker der?

Fotograf: Kenneth Rafn

Navn: _____

Test 3. Instruktion

Testen udføres ved en bus, hvor man har mulighed for at komme rundt om og ind i bussen.

Følg den mundtlige instruktion.

1. Du skal vurdere bussens længde, bredde og højde.

L: _____, B: _____, H: _____

2. Er der en dør i chaufførsiden? _____

3. Find lygterne bag på bussen. (I den anvendte test er der to lygtegrupper med hver syv lygter over hinanden.) Her spørges:

Hvilken farve har

- den øverste baglygte? _____

- den nederste? _____

- den midterste? _____

- den næstøverste? _____

- den tredjenederste? _____

4. Hvor mange reflekser er der på siden af bussen? _____

5. Hvor mange siddepladser er der i alt i bussen? _____

6. Er der nødudgang i bussens bagende? _____

7. Er de bagerste ruder i siden nødudgange? _____

8. Kan du forklare, hvordan nødudgangene skal åbnes? _____

9. Undersøg om de forreste sideruder er termoruder _____

10. Kan du se nogen steder i bussen, som er beregnet til bagage? _____

Navn: _____

Test 4. Regning/matematik

De fire regnearter

Udregn:

1. $145 + 17 =$ _____

2. $63 + 633 =$ _____

3. $8,2 + 4,7 =$ _____

4. $10,1 + 0,2 =$ _____

5. $25 - 18 =$ _____

6. $112 - 21 =$ _____

7. $25,5 - 5 =$ _____

8. $17,3 - 2,1 =$ _____

9. $9 \times 3 =$ _____

10. $7 \times 15 =$ _____

11. $20 \times 43 =$ _____

12. $5 \times 3,4 =$ _____

13. $15 : 3 =$ _____

14. $880 : 4 =$ _____

15. $100 : 25 =$ _____

16. $25,5 : 5 =$ _____

Navn: _____

Test 4. Regning/matematik

Metersystemet

1. Omregning mellem kilometer (km), meter (m), centimeter (cm) og millimeter (mm)

50 cm = _____ m

13 m = _____ cm

1,9 km = _____ m

0,7 km = _____ m

137 cm = _____ m

17 mm = _____ cm

0,13 m = _____ cm

7,5 m = _____ cm

0,09 m = _____ cm

7 cm = _____ mm

Fortsættes på næste side

2. Omregning mellem liter (l), deciliter (dl) og milliliter (ml)

5 dl = _____ l

3 l = _____ dl

0,5 l = _____ dl

20 dl = _____ l

2 dl = _____ ml

0,5 dl = _____ ml

500 ml = _____ l

200 ml = _____ dl

3. Omregning mellem gram (g) og kilogram (kg)

2 kg = _____ g

0,5 kg = _____ g

1500 g = _____ kg

300 g = _____ kg

50 g = _____ kg

0,150 kg = _____ g

Navn: _____

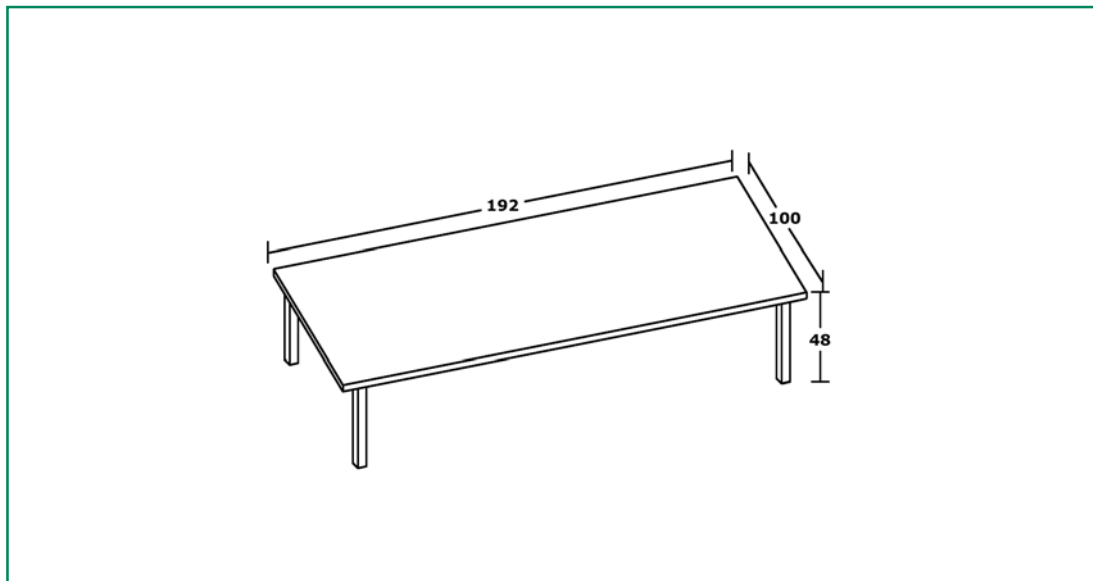
Test 4. Regning/matematik

1. Indsæt målene fra bordet for:

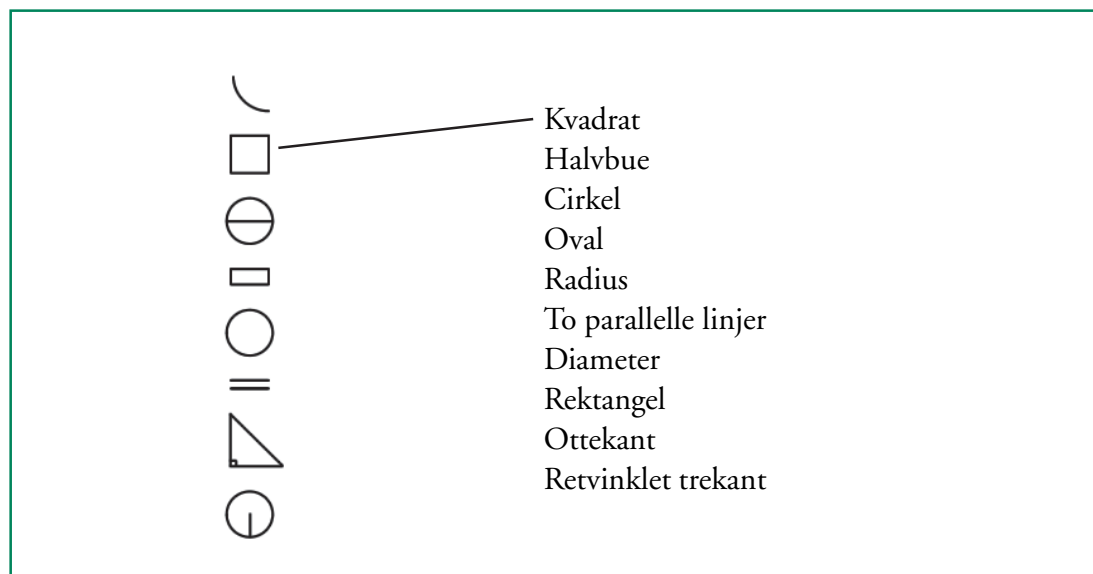
længde _____

bredde _____

højde _____

2. Tegn en pil fra hver af følgende figurer til det rigtige navn på figuren.
Der er to navne mere, end der er figurer:

Fortsættes på næste side.

3. Sæt pil mellem det, der passer sammen:

738 x 654 738 gange 654

738 : 654 738 divideret med 654

738 + 654 738 plus 654

738 - 654 738 minus 654

4. Sæt pilen mellem følgende symboler og deres udtryk med ord:

= procent

% <

større end >

mindre end lig med

5. Sæt pil mellem forkortelser og udtale:

mm kubikmeter

dl kilogram

kg ton

m³ deciliter

t millimeter

Navn: _____

7. Svar på de to spørgsmål under diagrammet:

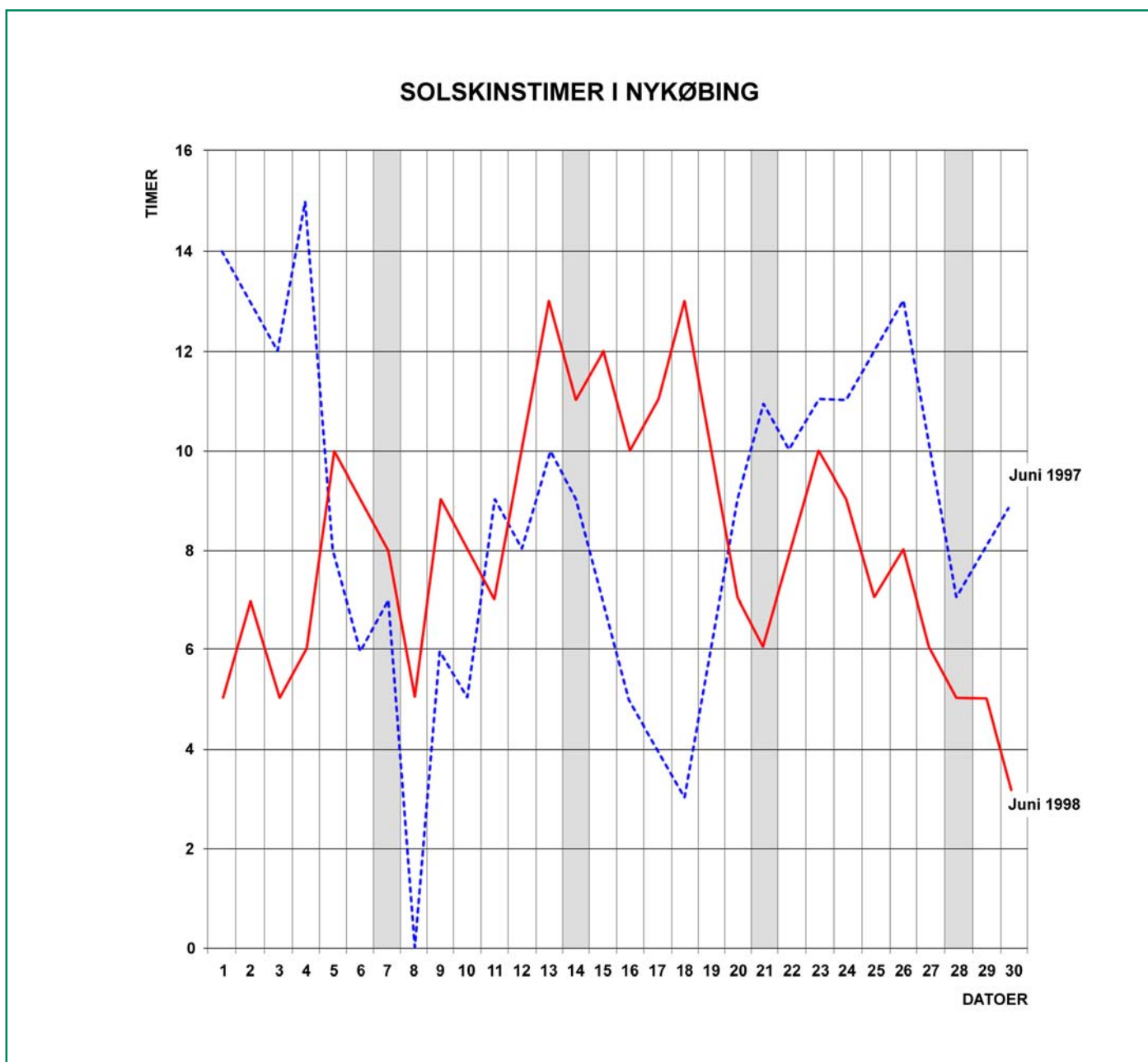

Illustration: Teddy René Hansen

Angiv antallet af solskinstimer den 26. juni 1998 _____ timer

På hvilken dato var der ingen solskin i juni 1997 _____

Navn: _____

Test 4. Regning/matematik

Peter skal begynde i skolen. Forældrene synes, at skolevejen er meget lang og farlig. Hvis skolevejen er mere end 2,5 km, kan Peter få et buskort af kommunen.

Peters forældre regner derfor ud, hvor langt Peter har til skole.

Herunder ser du en skitse af skolevejen.

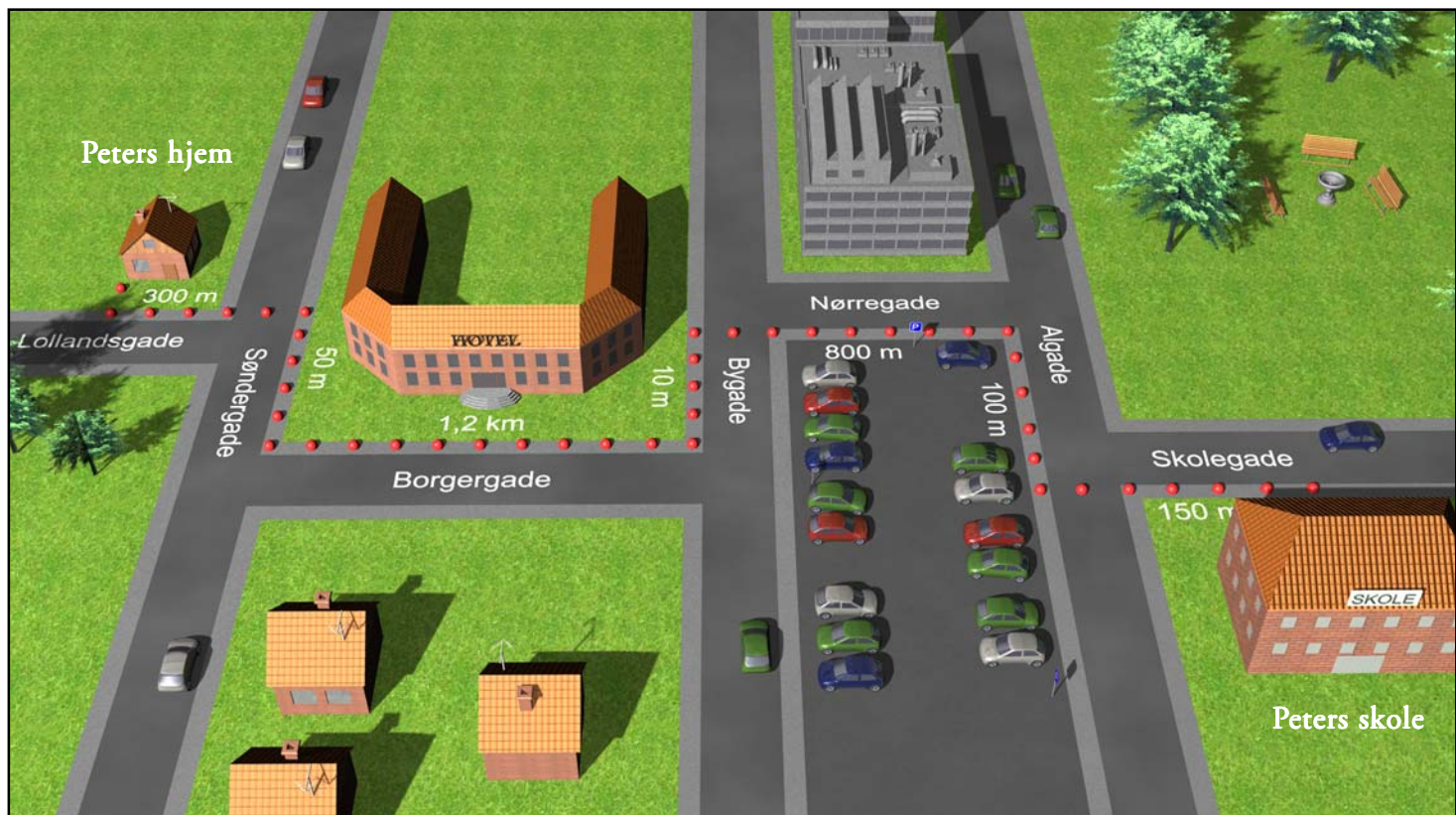

Illustration: Teddy René Hansen

Beregn:

Hvor lang er skolevejen? _____

Kan Peter få et buskort? _____

Navn: _____

Test 4. Regning/matematik

Svar på følgende spørgsmål ud fra Køreplan 222 i Nordjyllands Trafikselskab:

- Hvornår kan man tidligst komme fra Tversted mod Hjørring på en hverdag? _____ og på en lørdag? _____
- Hvor mange minutter varer turen fra Ålbæk til Mygdal? _____
- Kan du køre med bus fra Hjørring kl. 7.53 mod Uggerby onsdag den 18. 10. 2006? _____
- Hvor lang tid er der mellem de to seneste afgangene fra Tversted mod Hjørring på en søndag? _____

222

Hjørring - Bjergby - Tversted - (Ålbæk)

21.08.06 - 06.01.07

Zone		Hverdage undt. lørdage														
70	Hjørring Busterminal	af		6.38	e 7.40	s 7.53		11.30	12.53	13.43	14.53	15.30	16.45	18.20		☺
60	V. Bjergby v/købmand			6.48	7.52	8.03		11.40	13.03	13.53	15.03	15.40	16.55	18.30		☺
60	Bjergby v/Solhjem			6.52	7.54	8.07		11.44	13.07	13.57	15.07	15.44	16.59	18.34		☺
60	Mygdal			6.57	7.59	8.12		11.49	13.12	14.02	15.12	15.49	17.04	18.39		☺
62	Uggerby			7.00	8.02	8.15		11.52	13.15	14.05	15.17	15.52	17.07	18.42		☺
224 mod Hirtshals		af		7.25	s 8.25	s 8.25		s 12.20	13.20	14.10	15.22		17.15			☺
61	Tversted		6.10	7.08	8.10	s 8.23		12.00	13.23	14.13	15.25	16.00	17.15	18.50		
61	Tuen		6.18		8.21				13.34		15.36	16.09	17.26			
57	Ålbæk	an	6.30										16.23			
Tog mod Frederikshavn		af	6.36										16.31			
Tog mod Skagen		af	7.00										16.52			
Zone		Hverdage undt. lørdage														
Tog fra Skagen		an		6.36										15.57		
Tog fra Frederikshavn		an		6.21										16.18		
57	Ålbæk	af		6.42									16.23			
61	Tuen			6.52		8.52					14.07		15.40	16.33	17.30	
61	Tversted		6.00	7.00	s 7.15	9.00		11.20	12.35	14.15	14.50	15.48	16.41	17.38		
224 fra Hirtshals		an				8.40		11.10		14.20		15.40				
62	Uggerby		6.08	7.08	7.23	9.08		11.28	12.43	14.23	14.58	15.56		17.46		
60	Mygdal		6.13	7.13	7.28	9.13		11.33	12.48	14.28	15.03	16.01		17.51		☺
60	Bjergby v/Solhjem		6.19	7.19	7.34	9.19		11.38	12.53	14.33	15.08	16.06		17.57		☺
60	V. Bjergby v/købmand		6.23	a 7.23	7.38	9.23		11.40	12.55	14.35	15.10	16.08		18.00		☺
70	Hjørring Busterminal	an	6.36	7.38	s 7.53	9.38		11.55	13.10	14.50	15.23	16.23		18.15		☺

s Kører ikke: Efterårsferie 14/10 - 22/10 og juleferie 23/12 - 2/1.
 a På skoledage (ikke 23/12 - 2/1) køres fra Hirtshals kl. 6.55, Horne kl. 7.05, Åbyen kl. 7.10, Asdal kl. 7.13, Højrup kl. 7.18 og Snevre kl. 7.22
 e Kører via Teknisk skole på skoledage
 ☺ Teletaxi - kræver bestilling se de følgende sider! Todbjerg Nord ApS 98 98 85 07
 24/12 og 31/12 køres som lørdage

222

Hjørring - Bjergby - Tversted

21.08.06 - 06.01.07

Zone		Lørdage						Søn- og helligdage				
70	Hjørring Busterminal	af		9.15	10.50	13.35	16.30	18.20		10.40	13.40	17.40
60	V. Bjergby v/købmand			9.25	11.00	13.45	16.40	18.30		10.50	13.50	17.50
60	Bjergby v/Solhjem			9.29	11.04	13.49	16.44	18.34		10.54	13.54	17.54
60	Mygdal			9.34	11.09	13.54	16.49	18.39		10.59	13.59	17.59
62	Uggerby			9.37	11.12	13.57	16.52	18.42		11.02	14.02	18.02
224 mod Hirtshals		af		10.19		14.04						
61	Tversted	an		9.45	11.20	14.05	17.00	18.50		11.10	14.10	18.10
Zone		Lørdage						Søn- og helligdage				
61	Tversted	af	8.05	9.55	12.20	14.55	17.20		9.55	12.35	17.02	
224 fra Hirtshals		an				14.55					17.05	
62	Uggerby		8.13	10.03	12.28	15.03	17.28		10.03	12.43	17.10	
60	Mygdal		8.18	10.08	12.33	15.08	17.33		10.08	12.48	17.15	
60	Bjergby v/Solhjem		8.23	10.13	12.38	15.13	17.38		10.13	12.53	17.20	
60	V. Bjergby v/købmand		8.25	10.15	12.40	15.15	17.40		10.15	12.55	17.22	
70	Hjørring Busterminal	an	8.40	10.30	12.55	15.30	17.55		10.30	13.10	17.35	

24/12 og 31/12 køres som lørdage dog sidste tur fra Hjørring kl. 13.35 og fra Tversted kl. 12.20

Todbjerg Nord ApS 98 98 85 07

Navn: _____

Test 5. Ordforklaring – Niveau A

I de følgende sætninger er der nogle fremhævede ord eller udtryk, som man bruger i uddannelsen.

Du skal forklare, hvad de fremhævede ord/udtryk betyder.

1. Ejeren af køretøjet har ansvaret for, at det er i **lovlig stand**.
2. Når du **nærmer dig** krydset, skal du sætte farten ned.
3. Det er vigtigt, at man kan bedømme andre **trafikanter**s hensigt i trafikken.
4. Du må ikke **overhale** foran eller på en jernbaneoverkørsel.
5. På motorvej må du kun standse ved en **nødtelefon**, hvis du skal tilkalde hjælp.
6. Bilen må ikke trække til siden ved **ligeudkørsel** på jævn vej.
7. Et af kravene til nærlyset er, at det ikke må **blænde** de modkørende.
8. Koblingen kan blive ødelagt, hvis du **betjener** den forkert.
9. Rør og slanger i bremsesystemet skal være **tætte**.
10. Du kan se i **køreplanen**, om der går en bus til lufthavnen.

Navn: _____

Test 5. Ordforklaring – Niveau B

I de følgende sætninger er der nogle fremhævede ord, som man bruger i uddannelsen.

Du skal forklare, hvad de fremhævede ord betyder.

1. Hvis køretøjet bremses skævt, bør bremserne efterses og **justeres**.
2. Man bør holde **brændstofforbruget** nede på et minimum for at undgå unødigt forurening.
3. En **velholdt** motor giver en optimal forbrænding.
4. Når man speeder op, stiger køretøjets **acceleration**.
5. De **påbudte** reflekser på lastbilens sider skal være godkendte.
6. Busser er til **personbefordring**, og lastbiler til godsbefordring.
7. Hvis rattet drejes, når køretøjet holder stille, **belastes** styretøjets dele.
8. Et **påhængskøretøj** må kun tilkobles en bil, som er indregistreret til dette.
9. Ved eftersyn af et køretøjs hjul skal man undersøge, om bolte og møtrikker er **fastspændte**.
10. Sikringer skal **forhindre**, at der opstår brand i det elektriske anlæg, hvis der sker en kortslutning.

Navn: _____

Test 6. Brug af kompendium – Niveau A

Find svar på følgende spørgsmål i kompendiet: "Køretøjets opbygning".

Brug indholdsfortegnelse og stikordsregister.

1. Hvilken bremselængde må en bus maksimalt have?

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

2. Hvilket dæktryk skal dækkene pumpes op til?

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

3. Hvilke krav gælder til refleksernes form og farve bag på en bus?

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

Navn: _____

Test 6. Brug af kompendium – Niveau B

Find svar på følgende spørgsmål i kompendiet: "Køretøjets opbygning".

Brug indholdsfortegnelse og stikordsregister.

1. Hvilke bremses skal en bus ifølge loven være forsynet med?

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

2. Nævn fire lovkrav til styretøjet.

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

3. Hvilke særlige lovkrav gælder med hensyn til sikkerhedsseler i en bus?

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

Navn: _____

Test 7. Læsetekst – Niveau A

Avisartikel: "62-årig død efter trafikulykke"

Læs teksten og svar på spørgsmålene:

- 1) Hvordan skete ulykken? Tegn en skitse (simpel tegning), som viser køretøjernes placering før, under og efter ulykken.

- 2) Hvad gjorde lastbilchaufføren for at undgå et sammenstød? _____

- 3) Hvad skete der med den 62-årige ved sammenstødet? _____

- 4) Hvad skete der med lastbilchaufføren ved sammenstødet? _____

- 5) Hvordan påvirkede ulykken trafikken på stedet? _____

Fortsættes på næste side

62-årig død efter trafikulykke

En 62-årig mand fra Skagen døde i går kort efter ankomsten til Aalborg sygehus, efter at han i går ved 13-tiden kørte frontalt sammen med en lastbil på landevejen cirka tre kilometer syd for Skagen.

Sammenstødet var så voldsomt, at den 62-årige blev klemt fast i sin personbil, og Falck måtte bruge frigørelsesværktøj for at få ham fri. Imens blev bilisten behandlet af læger, som var kommet til ulykkesstedet med akutbilen.

Den 62-årige var på vej mod Skagen, da han af uforklarlige grunde pludselig trak over i den modsatte kørebane. Det skete ifølge forklaringen fra chaufføren af den modkørende lastbil blot et halvt hundrede meter foran lastbilen. Lastbilchaufføren nåede at røre bremsen og begynde en undvigemanøvre, men det lykkedes ham ikke at undgå et frontalt sammenstød.

Ved sammenstødet blev personbilen slynget fem meter baglæns og over i grøften i den modsatte side af vejen. Føreren af lastbilen slap fra ulykken uden fysiske skader, selvom også lastbilen havnede i grøften.

Umiddelbart efter ulykken var vejen spærret i godt en time, og der samlede sig lange køer af biler på begge sider af ulykkesstedet.

Navn: _____

Test 7. Læsetekst – Niveau B

Avisartikel: "13-årig pige dræbt af lastbil"

Læs artiklen og svar på spørgsmålene:

- 1) Hvordan skete ulykken? Tegn en skitse (simpel tegning), som viser køretøjernes placering før, under og efter ulykken.

- 2) Sker den slags ulykker sjældent i Danmark? _____

- 3) Hvad kan man gøre for at beskytte cyklister og fodgængere, når tunge køretøjer skal dreje til højre? _____

- 4) Hvilke konsekvenser kan sådan en ulykke få for chaufføren? _____

Fortsættes på næste side.

13-årig pige dræbt af lastbil

En 51-årig lastbilchauffør kørte lørdag formiddag en 13-årig pige over, da han skulle dreje til højre i krydset Nørregade - Nordre Ringvej i Silkeborg. Ulykken skete, da der var grønt for både pigen og lastbilchaufføren. Pigen blev dræbt på stedet, da lastvognen kørte hende ned, oplyser politiet. Den type ulykke er almindeligt forekommende på de danske veje, hvor der årligt dræbes 10-12 mennesker, når lastbilchauffører drejer til højre uden at se sig for.

Et af midlerne til at beskytte cyklister og fodgængere bedre, når de tunge køretøjer skal dreje til højre, er ekstra spejle. Blandt andre lastbilfabrikken Scania har udviklet et særligt spejl, der skal sikre, at chaufførerne kan se, hvor de kører, når de drejer rattet. Spejlet afslører, om der er medtrafikanter på siden af vognen. Selv om prisen er nede på cirka 1000 kroner, sælges det kun i begrænset omfang til vognmændene.

Danmark kan kræve spejlet monteret på danske lastvogne, men EU-reglerne hindrer, at udenlandske lastvogne, der kører rundt på vejene herhjemme, skal være udstyret med det livreddende sikkerhedsudstyr. I Amsterdam i Holland har myndighederne valgt at se bort fra EU-reglerne og kræver, at alle lastbiler, der kører ind i bymidten, har det ekstra spejl.

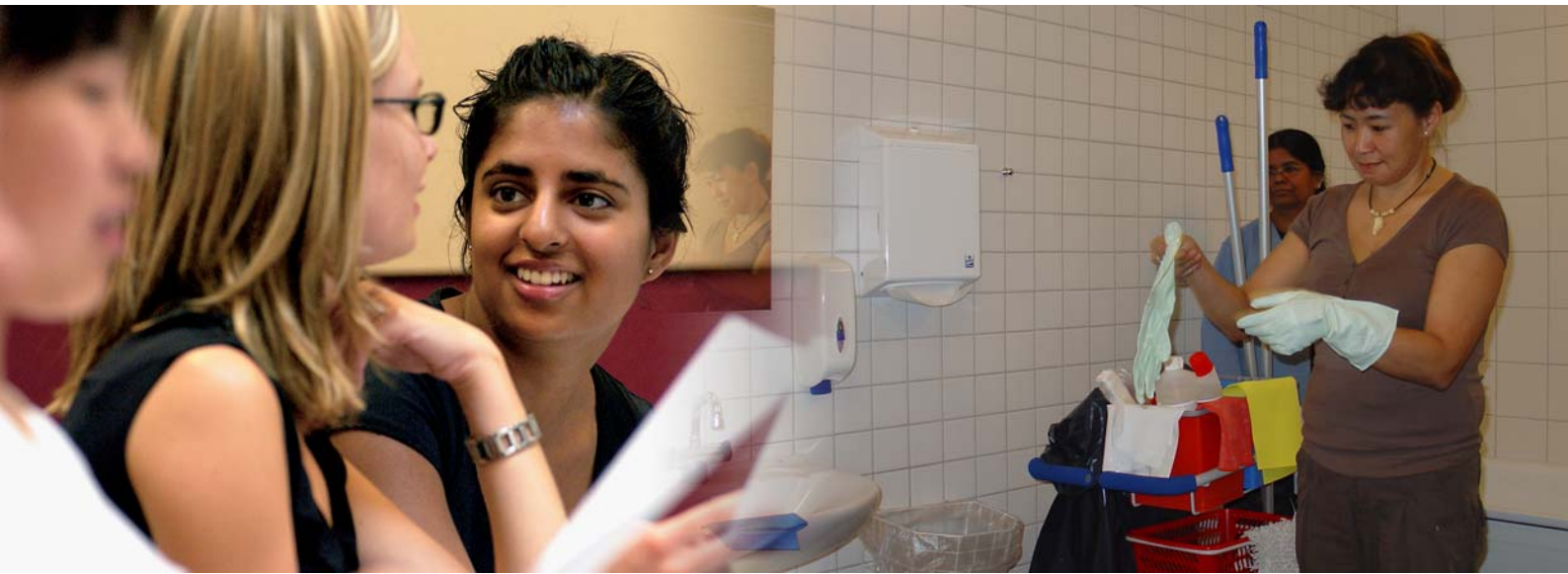
Alene i år har fem personer mistet livet som ofre for højresvingende lastbiler. Den 24. februar døde tre mennesker ved ulykker, hvor de blev kørt ned af højresvingende lastbiler. Et ægtepar på 78 og 80 år gik over for grønt i Lyngby, men blev ramt af en lastbil. Det samme skete i Esbjerg for en 24-årig cyklist, der også blev kørt ned af en lastvognschauffør. Den 11. februar døde en 74-årig kvinde, da hun på cykel blev offer for en lastvogn. Den 2. februar var offeret en 63-årig mand i Ringsted.

Chaufførerne risikerer efter at have kørt ofrene ned at få en bøde på op til 4000 kroner for uagtsomt manddrab.

Navn: _____

Del II

Testopgaver til rengøring

*Fotografer: Thomas Knoop og Frede Skov Andersen
Collage: Allan Axelsen*

Uddannelsønske: _____

Dato: _____

Test 1. Spørgeskema

Navn: _____

Adresse: _____

Postnummer og by: _____

Cpr-nummer: _____

Telefonnummer: _____

Nationalitet: _____

Hvor længe har du boet i Danmark? _____

Har du kørekort? _____

Kategori: _____

Familieforhold

Er du gift/samboende? ja _____ nej _____

Har du børn? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvor mange? _____

Børnenes alder? _____

Økonomi

Er du i arbejde? ja _____ nej _____

Får du dagpenge fra en A-kasse? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvilken A-kasse? _____

Får du kontanthjælp? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvad hedder din socialrådgiver/sagsbehandler? _____

Er du tilmeldt Arbejdsformidlingen (AF)? ja _____ nej _____

Uddannelse/arbejde i Danmark

Har du gået på sprogskole i Danmark? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvor længe? _____

Hvilken test sluttede du med? _____

Har du taget andre kurser eller uddannelser i Danmark? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvilke? _____

Har du/har du haft arbejde i Danmark? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvilket/hvilke? _____

Uddannelse/arbejde i dit hjemland

Skole: _____

Uddannelse: _____

Arbejde: _____

Fremtid:

Hvorfor vil du gerne på denne AMU-uddannelse? _____

Udfyldes af uddannelsesinstitutionen

Navn: _____

Cpr-nummer: _____

Vurdering af sprogtest: _____

Andet: _____

Besked: _____

Tilmeldt: _____

Visitor: _____

Test 2. Samtale om fagområde

Fortæl om billedet. Hvad hedder de forskellige ting, og hvad bruges de til?

Fotograf: Frede Skov Andersen

Navn: _____

Test 3. Instruktion

(Testen udføres i et lokale med rengøringsudstyr samt et køkken)

Følg den mundtlige instruktion.

1. Du skal hente en blå spand, som kan indeholde mindst fem liter vand.
2. På hylden med klude skal du finde fire klude. Der skal være mindst to forskellige slags, og højst to af dem må have samme farve.
3. I reolen med små redskaber er der nogle grå kasser. I kassen med mærket "Diverse børster" skal du finde en børste, som er rund og helt hvid.
4. Find et redskab, som bruges til tør rengøring af gulv.
5. Åbn skabet over opvaskemaskinen og fortæl, hvad du kan se på nederste hylde.
6. Under køkkenbordet er der nogle skuffer. Fortæl, hvad der er i den øverste skuffe.

Navn: _____

Test 4. Regning/matematik

De fire regnearter

Udregn:

1. $145 + 17 =$ _____

2. $63 + 633 =$ _____

3. $8,2 + 4,7 =$ _____

4. $10,1 + 0,2 =$ _____

5. $25 - 18 =$ _____

6. $112 - 21 =$ _____

7. $25,5 - 5 =$ _____

8. $17,3 - 2,1 =$ _____

9. $9 \times 3 =$ _____

10. $7 \times 15 =$ _____

11. $20 \times 43 =$ _____

12. $5 \times 3,4 =$ _____

13. $15 : 3 =$ _____

14. $880 : 4 =$ _____

15. $100 : 25 =$ _____

16. $25,5 : 5 =$ _____

Navn: _____

Test 4. Regning/matematik

Metersystemet

1. Omregning mellem kilometer (km), meter (m), centimeter (cm) og millimeter (mm)

50 cm = _____ m

13 m = _____ cm

1,9 km = _____ m

0,7 km = _____ m

137 cm = _____ m

17 mm = _____ cm

0,13 m = _____ cm

7,5 m = _____ cm

0,09 m = _____ cm

7 cm = _____ mm

Fortsættes på næste side

2. Omregning mellem liter (l), deciliter (dl) og milliliter (ml)

5 dl = _____ l

3 l = _____ dl

0,5 l = _____ dl

20 dl = _____ l

2 dl = _____ l

0,5 dl = _____ l

500 ml = _____ l

200 ml = _____ dl

3. Omregning mellem gram (g) og kilogram (kg)

2 kg = _____ g

0,5 kg = _____ g

1500 g = _____ g

300 g = _____ g

50 g = _____ g

0,150 kg = _____ g

Navn: _____

Test 4. Regning/matematik

1. Indsæt målene fra bordet for:

længde _____

bredde _____

højde _____

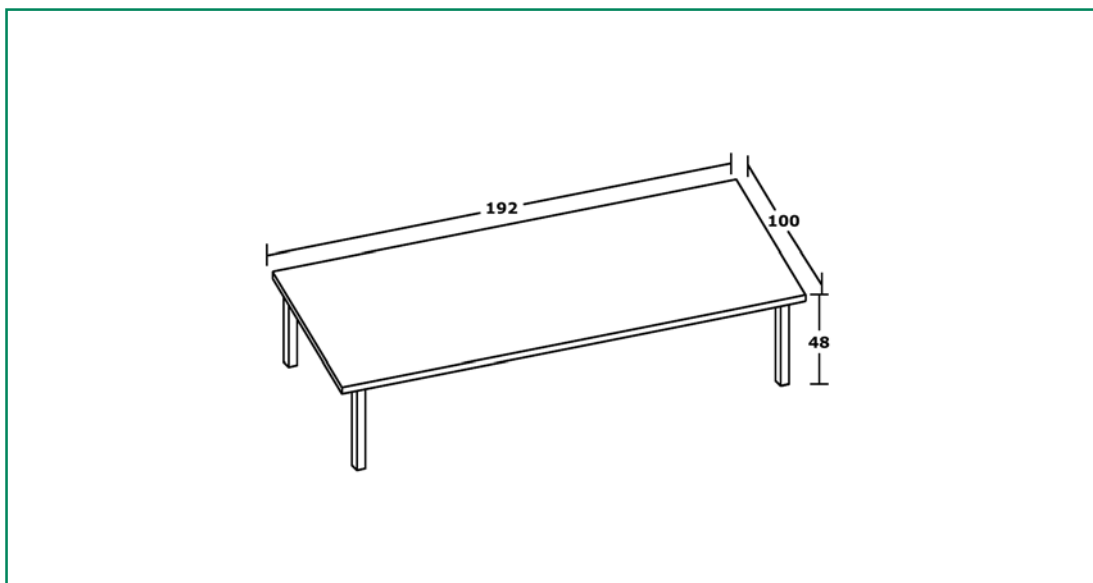

Illustration: Teddy René Hansen

2. Tegn en pil fra hver af følgende figurer til det rigtige navn på figuren. Der er to navne mere, end der er figurer:

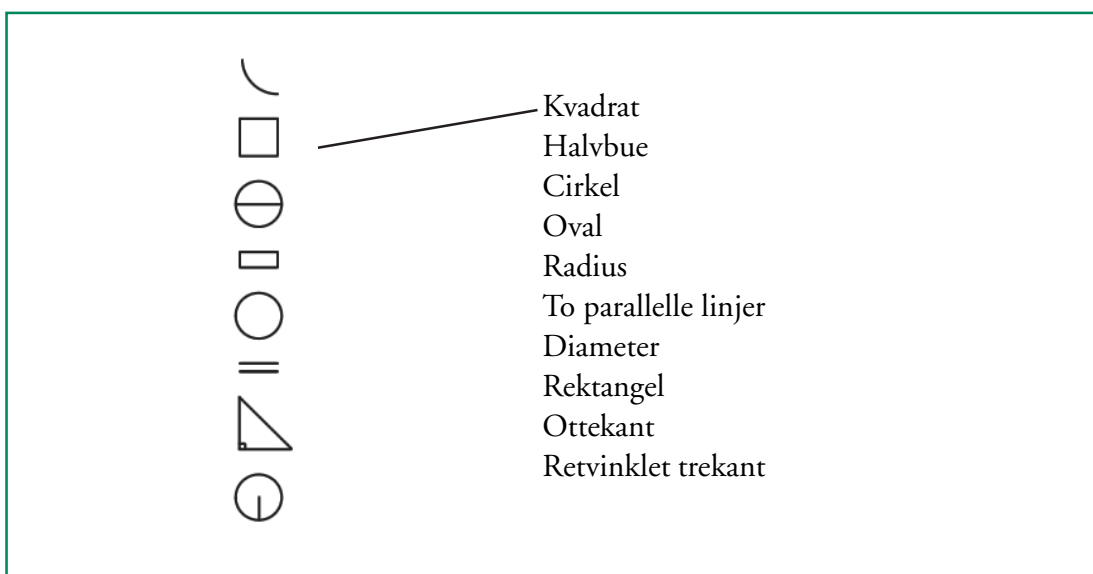

Illustration: Teddy René Hansen

Fortsættes på næste side.

3. Sæt pil mellem det, der passer sammen:

738 x 654 738 gange 654

738 : 654 738 divideret med 654

738 + 654 738 plus 654

738 - 654 738 minus 654

4. Sæt pilen mellem følgende symboler og deres udtryk med ord:

= procent

% <

større end >

mindre end lig med

5. Sæt pil mellem forkortelser og udtale:

mm kubikmeter

dl kilogram

kg ton

m³ deciliter

t millimeter

Navn: _____

7. Svar på de to spørgsmål under diagrammet:

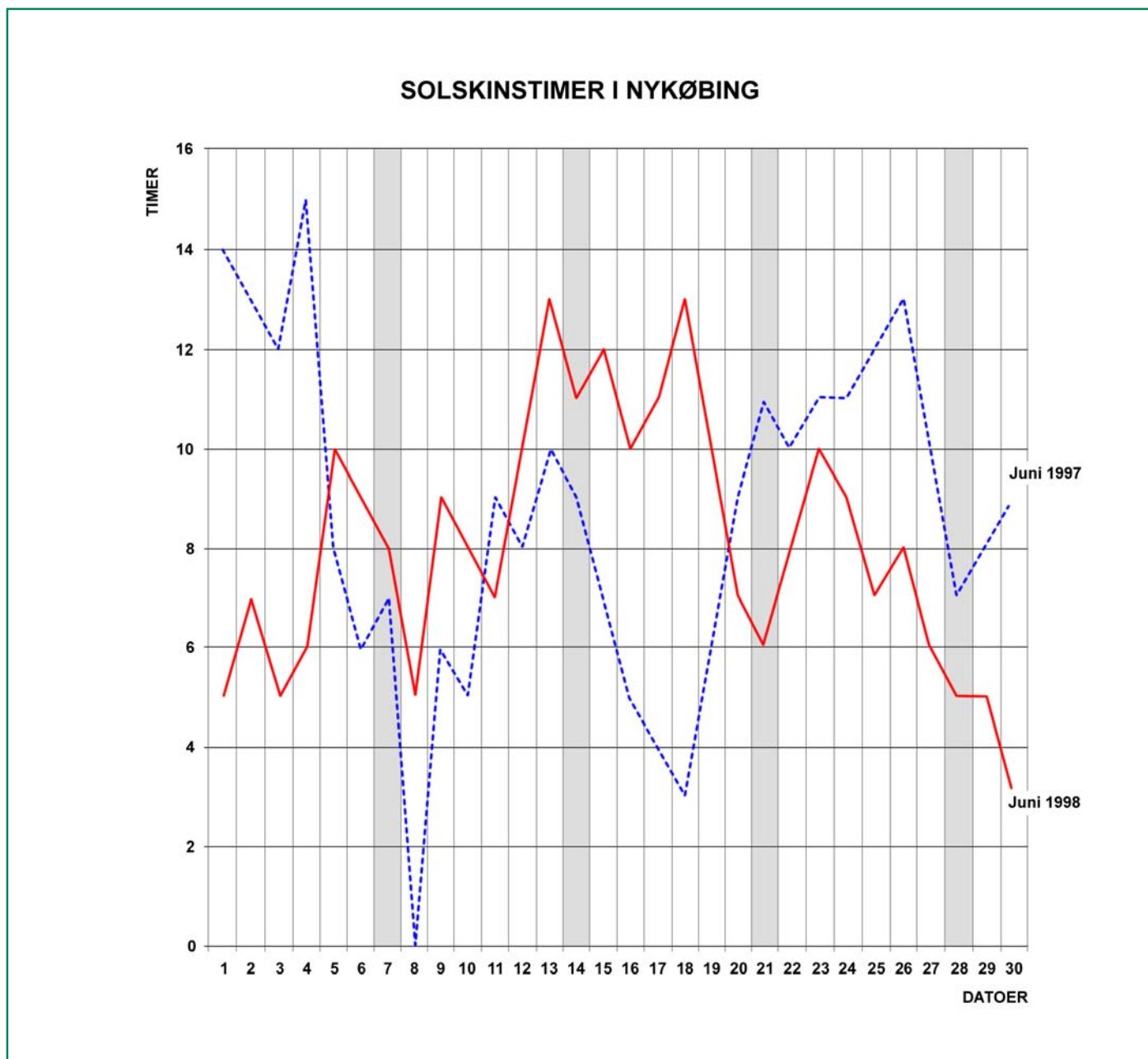

Illustration: Teddy René Hansen

Angiv antallet af solskinstimer den 26. juni 1998 _____ timer

På hvilken dato var der ingen solskin i juni 1997 _____

Navn: _____

Test 5. Ordforklaring – Niveau A

I de følgende sætninger er der nogle fremhævede ord, som man bruger i uddannelsen.

Du skal forklare, hvad de fremhævede ord betyder.

1. Støv og sand er eksempler på **snavs**, som kan fjernes ved tør rengøring.
2. Man bruger **redskaber**, maskiner og rengøringsmidler til rengøring.
3. Man bør bruge handsker for at beskytte hænderne mod **skadelige** stoffer i rengøringsvandet.
4. Man må læse på **brugsanvisningen** for at se, hvordan man skal blande vand og rengøringsmiddel.
5. En rengøringsassistent bruger tit flere forskellige **spande** med vand til de forskellige arbejdsopgaver.
6. Beton er en stærk **overflade**, som kan tåle vand.
7. Marmor er et **naturligt** materiale, som for eksempel bruges til trapper.
8. Ubehandlet træ **suger** fugt og snavs.
9. Man kan bruge en maskine til at **polere** gulvet.
10. Man kan let få **arbejdsskader**, hvis man ikke bruger sin krop rigtigt.

Navn: _____

Test 5. Ordforklaring – Niveau B

I de følgende sætninger er der nogle fremhævede ord eller udtryk, som man bruger i uddannelsen.

Du skal forklare, hvad de fremhævede ord/udtryk betyder.

1. Man opnår en **effektiv** fjernelse af snavs, hvis man vælger den rigtige rengøringsmetode.
2. Rengøringsmidler skal **doseres** rigtigt i forhold til deres anvendelse.
3. Det er vigtigt, at en rengøringsassistent ved, hvad **personlig hygiejne** er.
4. Rengøringsmidler indeholder forskellige kemikalier, som giver midlerne forskellige **egenskaber**.
5. Man skal altid læse **varedeklarationen** på rengøringsmidlerne for at undgå skader.
6. Beton kan være vanskeligt at gøre rent på grund af den **ru overflade**.
7. Rengøringsmidler er med til at øge **forureningen** og dermed skade miljøet.
8. Plastik er et **syntetisk** materiale, og læder er ikke syntetisk.
9. Handsker beskytter dine hænder, så de holdes rene og **velplejede**.
10. Er man overfølsom over for et rengøringsmiddel, må man finde et **alternativt** produkt.

Navn: _____

Test 6. Brug af kompendium – Niveau A

Find svar på følgende spørgsmål i kompendiet: *"Rengøringsplaner – personlig planlægning, redskaber og maskiner"*.

Brug indholdsfortegnelse og stikordsregister.

1. Skriv navnet på to af de rengøringsvogne, som er vist i kompendiet?

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

2. Hvordan rengøres en svamp?

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

3. Hvad kan en kombinationsmaskine gøre i samme arbejdsgang?

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

Navn: _____

Test 6. Brug af kompendium – Niveau B

Find svar på følgende spørgsmål i kompendiet: "*Rengøringsmidler: indhold, virkning og brug*".

Brug indholdsfortegnelse og stikordsregister.

1. Hvilke krav bør man generelt stille til rengøringsmidler?

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

2. Nævn eksempler på snavs, der kan opløses i vand.

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

3. Se på Mohs hårdhedsskala og find ud af, hvilken hårdhed skurenylon bør have, hvis det skal bruges til glas og porcelæn.

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

Navn: _____

Test 7. Læsetekst – Niveau A

Artikel: "Hygiejne for rengøringsassistenten"

Læs teksten og svar på spørgsmålene:

1. Hvorfor skal man bruge handsker, når man gør rent?

2. Hvad kan der ske, hvis man har revner i huden på hænderne?

3. Må man bruge ring, mens man gør rent?

4. Hvor tit skal man vaske sig?

5. Hvornår skal man vaske hænder?

Fortsættes på næste side.

Hygiejne for rengøringsassistenten

Rengøringsvand kan blive meget beskidt, når man bruger det, og det kan indeholde stoffer, som er skadelige for kroppen. Hvis huden har små revner, kan snavs og bakterier trænge ind i blodet og overføre sygdom.

Derfor er det vigtigt at bruge handsker, som kan beskytte hænderne. Det er også lettere at gøre sine handsker rene end at vaske hænderne helt rene.

Snavs og bakterier kan samle sig bag lange negle, neglelak, ringe, ure og armbånd. Derfor må man slet ikke bruge disse ting, når man arbejder som rengøringsassistent, og man skal sørge for at have korte negle.

Det er vigtigt, at en rengøringsassistent ved, hvad almindelig personlig hygiejne er. Det er bedst at tage bad en gang om dagen, og man skal vaske hænder, før man spiser, efter man har været på toilet, og når man er færdig med at arbejde.

Navn: _____

Test 7. Læsetekst – Niveau B

Artikel: "Indeklima"

Læs teksten og svar på spørgsmålene:

1. Hvilke problemer kan man få med helbredet, hvis der er et dårligt indeklima?

2. Hvad afhænger indeklimaet i en bygning af?

3. Hvor sætter snavs sig hyppigst?

4. Hvorfor kan en ødelagt eller ru overflade være med til at forværre indeklimaet?

5. Hører rengøring af ventilationssystemer normalt med til rengøringsassistentens arbejdsopgaver?

Indeklima

Mange mennesker er generet af dårligt indeklima på deres arbejdsplads. De har hovedpine, er trætte, har tørre slimhinder i øjnene, næsen og munden.

Indeklimaet i en bygning afhænger af flere ting: temperatur, udluftning og rengøring. Men støj og belysning kan også have en betydning for, hvordan man befinder sig i et lokale.

Hvis et lokale bliver brugt meget, bliver det mere snavset. Hvis indeklimaet skal være godt, er der altså behov for mere rengøring.

Snavs i et lokale kan komme både ude fra og fra de mennesker, der bruger lokalet. Det meste støv og snavs sætter sig på vandrette overflader, for eksempel reoler, skabe, borde, men det sætter sig også i tæpper, møbler og gardiner.

Hvis en overflade er ødelagt eller ru, for eksempel fordi man har brugt for meget eller forkert rengøringsmiddel, bliver overfladen nemmere snavset. Det kan give grobund for mikroorganismer, der kan være med til at forværre indeklimaet.

Forkert rengøring kan også påvirke indeklimaet negativt. Derfor skal man dosere rigtigt og anvende rengøringsmidler, der ikke afgiver dampe i lokalet. Man skal også vælge rengøringsmetoder, der ikke støver for meget.

Mange steder har man ventilationssystemer, men de skal også holdes rene for at virke rigtigt, og rengøring af ventilationssystemer hører normalt ikke til rengøringsassistentens arbejdsopgaver.

Hvis rengøringsassistenten skal have mulighed for at foretage en rengøring, der forbedrer indeklimaet, er det vigtigt, at brugerne af et lokale rydder op efter sig, så rengøringsassistenten kan komme til at gøre rent.

Navn: _____

Del II

Testopgaver til køkken/kantine

*Fotografer: Thomas Knoop og Kenneth Rafn
Collage: Allan Axelsen*

Uddannelsesønske: _____

Dato: _____

Test 1. Spørgeskema

Navn: _____

Adresse: _____

Postnummer og by: _____

Cpr-nummer: _____

Telefonnummer: _____

Nationalitet: _____

Hvor længe har du boet i Danmark? _____

Har du kørekort? _____

Kategori: _____

Familieforhold

Er du gift/samboende? ja _____ nej _____

Har du børn? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvor mange? _____

Børnenes alder? _____

Økonomi

Er du i arbejde? ja _____ nej _____

Får du dagpenge fra en A-kasse? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvilken A-kasse? _____

Får du kontanthjælp? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvad hedder din socialrådgiver/sagsbehandler? _____

Er du tilmeldt Arbejdsformidlingen (AF)? ja _____ nej _____

Uddannelse/arbejde i Danmark

Har du gået på sprogskole i Danmark? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvor længe? _____

Hvilken test sluttede du med? _____

Har du taget andre kurser eller uddannelser i Danmark? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvilke? _____

Har du/har du haft arbejde i Danmark? ja _____ nej _____

Hvis ja: Hvilket/hvilke? _____

Uddannelse/arbejde i dit hjemland

Skole: _____

Uddannelse: _____

Arbejde: _____

Fremtid:

Hvorfor vil du gerne på denne AMU-uddannelse? _____

Udfyldes af uddannelsesinstitutionen

Navn: _____

Cpr-nummer: _____

Vurdering af sprogtest: _____

Andet: _____

Besked: _____

Tilmeldt: _____

Visitor: _____

Test 2. Samtale om fagområde

Fortæl om billedet. Hvad hedder de forskellige ting? Og hvad laver personerne på billedet?

*Fotograf: Kenneth Rafn
Collage: Allan Axelsen*

Navn: _____

Test 3. Instruktion

Du skal lave en grøn salat.

Følg den mundtlige instruktion.

Du skal bruge følgende redskaber:

- et rent viskestykke
- en stor skål
- et skærebræt
- en urtekniv
- en saks
- et krus
- et decilitermål
- en spiseske
- en teske

Varer

1 salathoved
4 kogte, kolde kartofler
1 grøn peber
½ agurk
1 bundt persille

Marinade:

1 dl olie
3 spsk eddike
2 tsk sennep
1 tsk salt
peber

Fremgangsmåde

Skylls og rystes i et viskestykke
Riv eller skær salatbladene i stykker
Skæres i skiver
Skylls, halveres og skæres i strimler
Skylls og skæres i terninger
Skylls og klippes

Alle ingredienser til marinaden blandes

Navn: _____

Test 4. Regning/matematik

De fire regnearter

Udregn:

1. $145 + 17 =$ _____

2. $63 + 633 =$ _____

3. $8,2 + 4,7 =$ _____

4. $10,1 + 0,2 =$ _____

5. $25 - 18 =$ _____

6. $112 - 21 =$ _____

7. $25,5 - 5 =$ _____

8. $17,3 - 2,1 =$ _____

9. $9 \times 3 =$ _____

10. $7 \times 15 =$ _____

11. $20 \times 43 =$ _____

12. $5 \times 3,4 =$ _____

13. $15 : 3 =$ _____

14. $880 : 4 =$ _____

15. $100 : 25 =$ _____

16. $25,5 : 5 =$ _____

Navn: _____

Test 4. Regning/matematik

Metersystemet

1. Omregning mellem kilometer (km), meter (m), centimeter (cm) og millimeter (mm)

$$50 \text{ cm} = \underline{\hspace{15em}} \text{ m}$$

$$13 \text{ m} = \underline{\hspace{15em}} \text{ cm}$$

$$1,9 \text{ km} = \underline{\hspace{15em}} \text{ m}$$

$$0,7 \text{ km} = \underline{\hspace{15em}} \text{ m}$$

$$137 \text{ cm} = \underline{\hspace{15em}} \text{ m}$$

$$17 \text{ mm} = \underline{\hspace{15em}} \text{ cm}$$

$$0,13 \text{ m} = \underline{\hspace{15em}} \text{ cm}$$

$$7,5 \text{ m} = \underline{\hspace{15em}} \text{ cm}$$

$$0,09 \text{ m} = \underline{\hspace{15em}} \text{ cm}$$

$$7 \text{ cm} = \underline{\hspace{15em}} \text{ mm}$$

Fortsættes på næste side

2. Omregning mellem liter (l), deciliter (dl) og milliliter (ml)

5 dl = _____ l

3 l = _____ dl

0,5 l = _____ dl

20 dl = _____ l

2 dl = _____ l

0,5 dl = _____ l

500 ml = _____ l

200 ml = _____ dl

3. Omregning mellem gram (g) og kilogram (kg)

2 kg = _____ g

0,5 kg = _____ g

1500 g = _____ g

300 g = _____ g

50 g = _____ g

0,150 kg = _____ g

Navn: _____

Test 4. Regning/matematik

1. Indsæt målene fra bordet for:

længde _____

bredde _____

højde _____

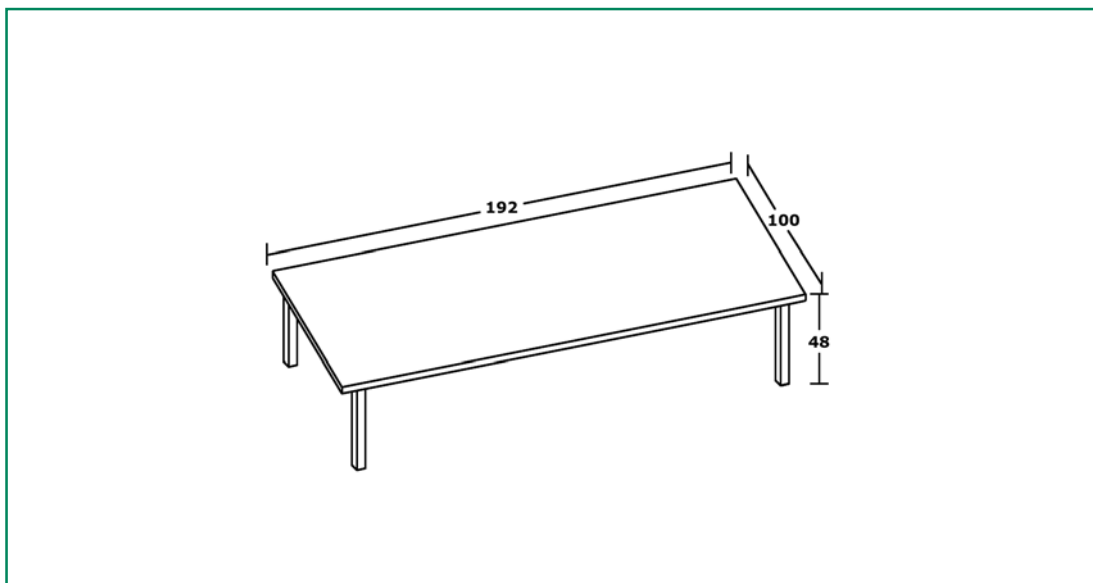

Illustration: Teddy René Hansen

2. Tegn en pil fra hver af følgende figurer til det rigtige navn på figuren.
Der er to navne mere, end der er figurer:

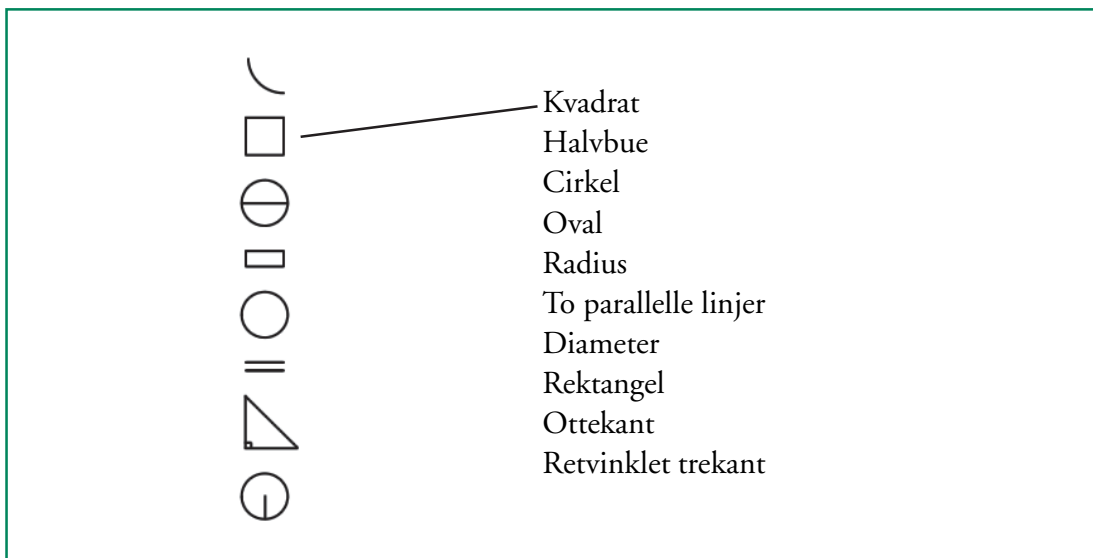

Illustration: Teddy René Hansen

Fortsættes på næste side.

3. Sæt pil mellem det, der passer sammen:

738 x 654 738 gange 654

738 : 654 738 divideret med 654

738 + 654 738 plus 654

738 - 654 738 minus 654

4. Sæt pilen mellem følgende symboler og deres udtryk med ord:

= procent

% <

større end >

mindre end lig med

5. Sæt pil mellem forkortelser og udtale:

mm kubikmeter

dl kilogram

kg ton

m³ deciliter

t millimeter

Navn: _____

7. Svar på de to spørgsmål under diagrammet:

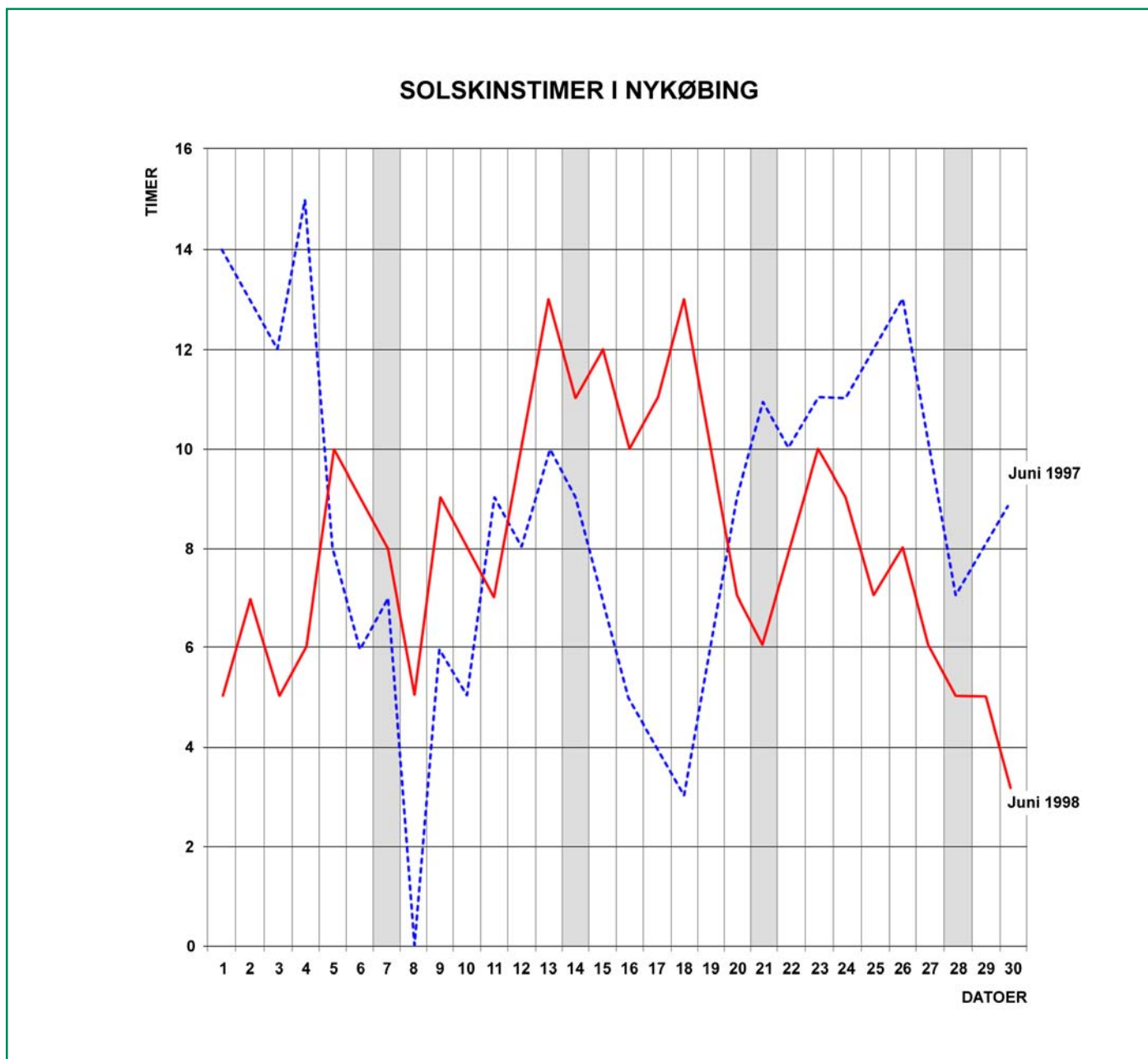

Illustration: Teddy René Hansen

Angiv antallet af solskinstimer den 26. juni 1998 _____ timer

På hvilken dato var der ingen solskin i juni 1997 _____

Navn: _____

Test 4. Regning/matematik

Opskrift: **Oksefarsbrød med grøntsager**

Til fire personer

Ingredienser:

- 500 g hakket oksekød
- 3 gulerødder
- 1 løg
- 2 squash
- 8 kartofler
- 4 spiseskefuld rasp
- ½ dl olie
- 1 teskefuld salt
- ¼ teskefuld peber

Beregn, hvor meget du skal bruge af de forskellige varer

til to personer:

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

til tolv personer:

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Navn: _____

Test 5. Ordforklaring – Niveau A

I de følgende sætninger er der nogle fremhævede ord, som man bruger i uddannelsen.

Du skal forklare, hvad de fremhævede ord betyder.

1. Køkkenet modtager friske **råvarer** hver dag.
2. Kød, fisk og **fjerkræ** kan steges i ovnen.
3. **Holdbarheden** er cirka seks dage i køleskab.
4. Kroppen har brug for **vitaminer** for at fungere godt.
5. Smørrebrød består af brød, smør, **pålæg** og tilbehør.
6. Der bliver serveret en **sammenkogt** ret kl. 19:00.
7. Du skal **piske** 10 æg til desserten.
8. Der er **selvbetjening** i kantinen.
9. Gæsterne fik suppe til **natmad**.
10. Mælken var blevet sur, fordi **temperaturen** i køleskabet havde været for høj.

Navn: _____

Test 5. Ordforklaring – Niveau B

I de følgende sætninger er der nogle fremhævede ord eller udtryk, som man bruger i uddannelsen.

Du skal forklare, hvad de fremhævede ord/udtryk betyder.

1. Der skal beregnes cirka 150 gram kød per **portion**.
2. Maden skal **emballeres** omhyggeligt, før den stilles i køleskabet.
3. I køkkenet bruger man forskellige **tilberedningsmetoder**, når man laver mad.
4. Man kan **forebygge** visse sygdomme ved at spise sundt.
5. Smagen kan forstærkes ved hjælp af **tilsætningsstoffer**.
6. De ansatte ydede en god **kundebetjening**.
7. På **varedeklarationen** kan du blandt andet læse om varens indhold og vægt.
8. Ved et **tag-selv-bord** betaler kunden en fast pris, uanset hvor meget han/hun spiser.
9. **Dagens ret** er boller i karry med løse ris.
10. Desserten blev tilberedt af **sæsonens** frugter.

Navn: _____

Test 6. Brug af kompendium – Niveau A

Find svar på følgende spørgsmål i kompendiet: "*Cafeteria- og kantineassistent, Grundtilberedning og varekendskab 1, Erhvervsskolernes Forlag*"

Brug indholdsfortegnelse og stikordsregister.

1. Tilberedningsmetoder kan inddeles i to hovedgrupper. Hvilke?

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

2. Hvilke emner egner sig til dampning?

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

3. Hvordan bør kød opbevares?

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

Navn: _____

Test 6. Brug af kompendium – Niveau B

Find svar på følgende spørgsmål i kompendiet: "*Cafeteria- og kantineassistent, Arbejdspladsen 1, Erhvervsskolernes Forlag*"

Brug indholdsfortegnelse og stikordsregister.

1. Giv eksempler på cafeteriaassistentens arbejdsopgaver?

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

2. Hvad skal du kontrollere, hvis du arbejder i køkkenets varemottagelse?

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

3. Hvordan bør knive opbevares?

Svar: _____

Svaret fandt jeg på side: _____

Navn: _____

Test 7. Læsetekst – Niveau A

Artikel: "Om chokolade"

Læs teksten og svar på spørgsmålene:

1. Hvor kommer kakao fra? _____

2. Hvorfor var spanierne i begyndelsen ikke interesseret i den kakao, som Columbus sendte hjem fra Amerika? _____

3. Hvordan bruges chokolade normalt i Danmark? _____

Og i andre lande (eksempel)? _____

4. Hvor dyrkes kakaobønner i dag? _____

5. Hvor køber Toms fabrikker alle sine kakaobønner? _____

Fortsættes på næste side

Om chokolade

Chokolade fremstilles af kakao, som kommer fra kakaobønner. Alle fødevarer har en historie. Det gælder også kakao. Europæerne fik kendskab til kakao, da spanieren Columbus cirka år 1500 sejlede til Amerika. Han sendte nogle kakaobønner tilbage til Spanien, men ingen var interesseret i dem, fordi kakaobønner ikke smager godt. De er fra naturens hånd ret bitre. Først da spanierne smagte chokoladen, som aztekerne tilberedte den, blev de interesseret. Aztekerne, som var en stor befolkningsgruppe i Mexico, lavede både en flydende, varm chokolade og chokolade i plader.

I mange år holdt spanierne deres nye viden om fremstilling af chokolade skjult for andre europæere, men efterhånden bredte kendskabet sig også til Frankrig, Østrig, England, Holland og Nordamerika.

I dag er chokolade kendt over hele verden. I Danmark bruger vi mest chokolade til desserter, kager, konfekt og slik. I andre lande er der andre traditioner. I Mexico og Spanien bruger man for eksempel chokolade i saucer, som spises sammen med fjerkræ. Og i Tyskland er det almindeligt at lave chokoladesuppe og chokolade-kartoffeltærte.

Den danske chokoladefabrik, Toms fabrikker, køber alle sin kakaobønner i Ghana på Afrikas vestkyst. På fabrikken behandles kakaobønnerne på forskellige måder, så man får kakaomasse og kakaosmør.

Grundlæggende findes der tre typer af chokolade:

- en mørk chokolade
- en (lys) mælkechokolade
- en hvid chokolade

Kakao dyrkes i dag i Amerika, Afrika og Asien.

Navn: _____

Test 7. Læsetekst – Niveau B

Artikel: "Køkkenhygiejne"

Læs teksten og svar på spørgsmålene:

1. Hvorfor er det vigtigt med en god hygiejne, når man laver mad? _____

2. Ved hvilken temperatur formerer de fleste bakterier sig bedst? _____

3. Hvad kan du gøre for at undgå, at bakterier formerer sig i maden, hvis den skal gemmes til næste dag? _____

4. Hvordan dræbes bakterier? _____

5. Hvad skal man være opmærksom på ved brug af mikrobølgeovn? _____

6. Nævn eksempler på, hvad du kan gøre for at undgå, at maden bliver sundhedsfarlig?

Fortsættes på næste side

Køkkenhygiejne

Hygiejne betyder renlighed. Hygiejne i forbindelse med madlavning og arbejde i køkkenet er utrolig vigtigt. Mange mennesker er blevet syge, fordi de har spist mad, som de ikke kunne tåle.

Bakterier er en fælles betegnelse for ganske små levende organismer, der er usynlige for det blotte øje. De fleste er harmløse. Og mange er nyttige, fordi de deltager i naturens omsætning. Men nogle bakterier kan gøre den mad, vi spiser, sundhedsfarlig, og et vist kendskab til bakterier og deres vækstbetingelser er nødvendig for at undgå, at vi bliver syge af at spise maden, og for at undgå et uheldigt stort spild af madvarer.

For at kunne leve og formere sig stiller bakterierne visse krav til omgivelserne. Det er forskelligt, hvilke levnedsmidler de lever bedst i. De fleste sygdomsfremkaldende bakterier formerer sig hurtigt, hvis temperaturen i maden er mellem 10°C og 50°C. Derfor er det vigtigt at afkøle maden hurtigt, hvis den skal gemmes til næste dag.

Bakterierne uskadeliggøres ved varmebehandling. Bakterierne findes på overfladen af for eksempel råt kød og fjerkræ og uskadeliggøres, når kødet steges eller koges. Hele kødstykker må gerne være rosa eller røde indeni, men hakket kød skal gennemsteges.

Når du laver mad, er det vigtigt, at der ikke overføres bakterier fra de rå varer til madvarer, der skal spises uden efterfølgende varmebehandling.

Følgende råd fortæller dig, hvordan du kan undgå, at maden bliver sundhedsfarlig:

- Hold køleskabet rent.
- Hold korrekt køleskabstemperatur, maksimalt 5°C.
- Sæt middagsretter hurtigt i køleskabet tildækket, også selv om de stadig er lune.
- Undgå dryp fra optøede kødvarer på andre varer i køleskabet.
- Vask hænder før og efter berøring af madvarer. Vask dem også mellem berøring af rå og tilberedte madvarer.
- Skift karklud hver dag. Og husk, at karklude skal kogevaskes.
- Hold alle arbejdsborde og køkkenredskaber rene. Vask dem mellem tilberedning af rå og færdiglavet mad.
- Opbevar rå varer adskilt fra både tilberedte varer og varer, der skal spises rå, for eksempel salat.
- Vask spækbrættet og kniven grundigt efter udskæring af råt kød og fjerkræ – og lad det tørre helt, før det bruges igen.
- Det er praktisk at have flere spækbrætter, så du kan tage et rent og tørt til det næste, du skal skære ud.
- Hakket kød og fjerkræ skal altid gennemsteges. Kødsaften skal være helt klar.
- Hele kødstykker – en steg eller en bøf – må gerne være rosa/rød indeni.
- Ved genopvarmning skal maden koges grundigt igennem.
- Mikrobølgeovne varmer ofte ujævnt. Vær særlig opmærksom på, at maden er gennemvarm.

Navn: _____

Bilag 1

Alment fagsprog i arbejdsmarkedsuddannelser

- og noget om dansk på arbejdspladsen

Fotograf: Thomas Knoop

Eksempler fra:

- Bygge og anlæg
- Transport
- Elektronik
- Køkken
- Metal
- Rengøring
- Lager

Indhold

89	1. Alment fagsprog i arbejdsmarkedsuddannelser
90	2. Bygge og anlæg
91	3. Transport
92	4. Elektronik
93	5. Cafeteria
94	6. Metal
95	7. Rengøring
96	8. Lager
97	9. Dansk på arbejdspladsen og i arbejdsmarkedsuddannelser
97	9.1. Det handlingsorienterede sprog
98	9.2. En overhaling
98	9.3. Mundtlig kommunikation

1. Alment fagsprog i arbejdsmarkedsuddannelser

Når man skal lære et nyt fag, vil man utvivlsomt blive præsenteret for en stor mængde **specifikt fagsprog**, det vil sige sprog, som knytter sig til et enkelt fag og bruges til at beskrive dette fags specifikke begreber. Det gælder materialer, værktøj, maskiner, arbejdsprocesser og lignende.

Det specifikke fagsprog vil ofte være ukendt for den, der skal til at lære faget. Og det gælder, uanset om man er dansker eller indvandrer. Det specifikke fagsprog bruges nemlig ikke – eller kun i begrænset omfang – uden for det pågældende fag.

Anderledes er det med det **almene fagsprog**, som ikke betydningsmæssigt er indsnævret til bestemte fagområder. Det gælder for eksempel beskrivelser af materialers karakter, tilstand og egenskaber, som ofte udtrykkes ved tillægsord. Det gælder de menneskelige handlinger, som udtrykkes ved udsagnsord, og det gælder ting, begreber og materialer, som udtrykkes ved navneord (og en mængde substantivering af udsagnsord). Desuden drejer det sig om betegnelser for tal, regning, geometri, mål, vægt, position, retning, hastighed, temperatur m.m.

Det almene fagsprog hører ikke til begynderundervisningen, når man som indvandrer skal lære dansk, men på et tidspunkt i sprogudviklingsprocessen bliver det almene fagsprog en vigtig forudsætning for en videre tilegnelse af almene og faglige begreber i bred forstand.

Jeg vil i det følgende give eksempler på alment fagsprog i en række AMU-uddannelsesområder. Og jeg mener, at de sproglige eksempler, som alle er taget fra diverse kompendier, klart illustrerer, at det almene fagsprog er en afgørende forudsætning for tilegnelsen af et specifikt fagsprog – og dermed også for de faglige kvalifikationer, som aktørerne gerne skulle opnå gennem deltagelse i uddannelsen.

2. Bygge og anlæg **Alment fagsprog, eksempler**

Regning:	Mål, længde, mængde, areal, geometri, $\frac{0}{0}$ og $\frac{0}{00}$ -beregning.
Handlinger (udsagnsord):	Bortlede, separere, tilslutte, dimensionere, rense, overholde, afvige, projektere, gennemgå, angive, understøtte, fastholde, sikre, udjævne, kontrollere, godkende, afpasse, tippe, hælde, opfylde, undlade, afkorte, udligne, udvide, forsyne, beskadige, forskubbe.
Tilstand og egenskaber (tillægsord):	Indvendig, udvendig, selvrensende, ensartet, jævn, egnet, fastsiddende, autoriseret, forsvarligt.
Ting og begreber (navneord):	Udstykning, installation, nedsivning, overfladevand, spildevand, fald, hældning, nøjagtighed, afløb, udluftning, forskydning, fyldning, komprimering, opdrift, deformation, afmærkning, ekspansion, tilladelse, ændring, anmeldelse, grundlag, dispensation.
Sproglige eksempler: (alment fagsprog <i>kursiv</i>)	Stikledningen løber normalt <i>vinkelret på gadens længde retning</i> ud til hovedkloakken, hvor den enten <i>indhugges</i> eller, hvis der er 1 meter nedgangsbrønd på hovedkloakken, <i>tilsluttes</i> denne. Stikledningen fra et <i>enfamilieshus</i> er 100 mm eller 150 mm. Alle rør i et <i>afløbssystem dimensioneres</i> ud fra en række regler om <i>tilstrømning af spildevand</i> og med et <i>fald</i>, der gør ledningerne <i>selvrensende</i>. Da ledningerne ofte lægges med et lille fald, er det vigtigt, at kravet til <i>nøjagtighed overholdes</i>, således at ledningerne ikke bliver lagt med et fald, der <i>afviger</i> fra det <i>projekterede</i> fald. <i>Promilleberegning:</i> En <i>ret linje</i> eller <i>flade</i>, der ikke er <i>vandret</i>, har en <i>hældning (falder eller stiger)</i> i forhold til <i>vandret plan</i>. <i>Komprimeringsvejledning:</i> For at opnå god <i>komprimering af fyldmaterialerne</i> er det vigtigt, at tykkelsen af lagene mellem komprimeringerne <i>afpasses</i> efter den <i>komprimeringsmetode</i>, der anvendes. Pas på, at rørene ikke <i>beskades</i> eller <i>forskubbes</i> ved komprimeringen.

3. Transport

Regning:

Mål, længde, vægt, afstand, tid, hastighed, %.

Handlinger (udsagnsord):

Reagere, være opmærksom, tage hensyn, standse, holde tilbage, holde øje med, styre, vige, dreje, overhale, bedømme, afgøre, manøvrere, parkere.

Tilstand og egenskaber (tillægsord):

Agtpågivende, opmærksom, hensynsfuld, slingrende, fartdæmpende.

Ting og begreber (navneord):

Køretøj, håndtag, betjeningsgreb, instrumenter, modkørende, retning, bevægelse, egenskaber, læs, belastning, udsyn, sigtbarhed, trafikanter, hastighedsbegrænsning, fartdæmpende foranstaltning.

Sproglige eksempler:

(alment fagsprog *kursiv*)

Om bussens indretning og udstyr:

„Forruden skal kunne holdes ren med viskere og vaskere. Forruden skal desuden kunne holdes fri for *dug* og *rim* for eksempel med en varmluftblæser.

Der må ikke i førerens *synsfelt* være anbragt genstande, der nedsætter *udsynet* unødigt.

Bilen skal være forsynet med et udvendigt førerspejl i hver side. Hvert spejl skal have en *reflekterende flade* på mindst 200 cm², hvis det er *buet* og mindst 300 cm², hvis det er *plant*.

Om anbringelse og transport af gods på lastbil:

"Ved læsning af forskelligt gods er hovedreglen, at det tungeste placeres *nederst* på ladet og så tæt som muligt til *ladets midterlinje*. Endvidere skal godset læsses *op ad* køretøjets forsmække, medmindre det medfører for stort *forakseltryk*. I så fald placeres godset *midt på* ladet, det vil sige *lidt foran bagakslen*, og *sikres* ved *afstivning* frem til forsmækken.

I alle tilfælde skal det sikres, at mindst 20 procent af den faktiske totalvægt hviler på de *styrende aksler*.

Af hensyn til *forsvarlig læsning* må man være opmærksom på godsets vægt, hvor *robust* og *formfast* det er over for *temperatursvingninger* samt emballagens styrke og *bestandighed* over for fugt."

4. Elektronik

Alment fagsprog, eksempler

Regning:

Mål, decimalsystem, talværdier, farvekoder, tolerance.

Handlinger (udsagnsord):

Montere, samle, sammenføje, adskille, sikre, spænde, løsne, undgå, angive, påføre, smelte, flyde, størkne, sænke, afgive, reparere, indånde, fugte.

Tilstand og egenskaber (tillægsord):

Selvskærende, fastspændt, vægtbesparende, isolerende, hurtigtørrende, størknet, svingningsdæmpende, hensigtsmæssigt, jævnlige, udskiftelig, jævne (mellemløst), skarp, sylespidt, tildækket, flydende, umiddelbart, konisk, tilspidset, afrundet.

Ting og begreber (navneord):

Metode, udførelse, overflade, trædeflade, sikring, fordel, ulempe, limning, tokomponentlim, bestanddele, binder, hærder, sikkerhedsforskrift, sikkerhedsmærkning, opløsningsmidler, tilsætningsmateriale, brud, revnedannelse, forbrænding, fordampning, minimum, opsamlingsmagasin, hensyntagen, omhu, vedhæftning.

Sproglige eksempler:

(alment fagsprog *kursiv*)

"*Renlighed* i elektronikindustrien er i dag et meget vigtigt begreb, da *urenheder* mellem såvel printpladerne som komponenterne kan give krybestrømme (*kortslutninger*), og *ætsende* flusrester kan give en senere *afbrydelse* af kredsløbene.

Hvis flusresterne ikke renses af pladen, kan de *angribe* de *metalliske* dele, skabe en elektrisk overgang mellem lederbanerne og give dårlig *vedhæftning* af en eventuel efterfølgende lakering.

I nogle tilfælde kan rensning dog have en uheldig *indvirkning* på komponenterne og ødelægge dem. Komponenter, der ikke kan tåle rensning, *eftermonteres* til sidst.

Rensning er en *udgiftskrævende operation* og undgås i det *omfang*, det findes forsvarligt."

5. Cafeteria

Regning:

Mål, vægt, mængder, %, forholdsregning, tid og temperatur.

Handlinger (udsagnsord):

Koge, stege, dampe, skrælle, afkøle, opvarme, simre, blande, opløse, tilsætte, blande, tilberede, røre, dekorere, hakke, snitte, fremstille, pasteurisere, skumme, smage, smøre, smelte, stivne, arrangere, rydde af, betjene, kommunikere, kontrollere, kvittere, servere.

Tilstand og egenskaber (tillægsord):

Frisk, moden, fast, blød, hård, glat, rynket, sprød, mør, holdbarhed, smag, blødkogt, hårdkogt.

Ting og begreber (navneord):

Fyld, portion, størrelse, mængde, antal, indhold, sammensætning, tilstand, egenskab, sortiment, service.

Sproglige eksempler:

(alment fagsprog *kursiv*) svin.

"I køkkenet er de mest anvendte *kødsorter* okse, kalv, lam og

Kødets næringsværdi vil altid afhænge af dyrets *art*, race, alder, køn og *opfodring*. Kød er en vigtig *bestanddel* af vores kost, til trods for dets *ringe* indhold af vitaminer. Til gengæld er det *rigt-repræsenteret* af *livsvigtige* proteiner. Magert kød opfattes i regelen som det bedste. Selvfølgelig bør man heller ikke spise for meget fedt, men med hensyn til smag og *safthed* er det en fordel, at kød har et *fedtlag* eller er fedtmarmoreret. Fedt er *smagsforstærker* til kødet. Ønsker man at fjerne eventuelt fedtlag, bør det gøres efter tilberedningen."

6. Metal

Regning:

Mål, længde, areal, rumfang, geometri, tid, hastighed, tolerance.

Handlinger (udsagnsord):

Bearbejde, aflæse, indstille, kontrollere, fremstille, skære, save, slibe, bukke, bøje, rette, spænde, løsne.

Tilstand og egenskaber (tillægsord):

Hård, blød, blank, ru, glat, skarp, skrå, skæv, ret, ujævn.

Ting og begreber (navneord):

Stang, plade, rør, skaft, håndtag, greb, værktøj.

Sproglige eksempler:

(alment fagsprog *kursiv*)

Stål

"Stål fremstilles, ved at man varmer hvidt råjern op til temperaturer omkring 1.500 grader C. De forskellige materialer blandes ved den høje temperatur, og der opstår nye *strukturer* i metallet. De nye strukturer giver metallet nye egenskaber. Når opvarmningen er færdig, *tappes* stålet af, mens det stadig er *flydende*.

Stål med lavt kulstofindhold er *blødt*. Med et højere kulstofindhold bliver stålet *hårdere*, men samtidig også mere *sprødt*. Ligeledes kan indholdet af andre legeringsstoffer også give stålet bestemte egenskaber.

Man må vide, hvordan man kan *bearbejde* materialet uden at ødelægge egenskaberne. Hvis man for eksempel svejser eller *bukker*, ændrer man strukturen i materialet, og det vil sige, at man har ændret materialets egenskaber."

7. Rengøring

Regning:

Mål, mængde, areal, blandingsforhold, tid, %.

Handlinger (udsagnsord):

Rengøre, vride, tørre, skylle, skure, skrubbe, vaske, rense, skrabe, tilsætte, blande, dosere, indstille, bearbejde, opløse, desinficere, iværksætte, undgå, opnå.

Tilstand og egenskaber (tillægsord):

Snavset, fedtet, ren, blank, blød, ru, hård, glat, koncentreret, modstandsdygtig, justerbar, hensigtsmæssig, batteridrevet, vedligeholdelsesfri, sygdomsfremkaldende, syntetisk, lakeret, poleret.

Ting og begreber (navneord):

Opløsning, indhold, deklaration, bestanddele, iblødsætning, dosering, teleskopstang, ventilation, anordning, brugsanvisning.

Sproglige eksempler:

(alment fagsprog *kursiv*)

"*Iværksættelse af en hovedrengøringsproces sker på mange forskellige måder. Måden afhænger af stedet og situationen. Navnlig er den afhængig af, om hovedrengøringen er en tilbagevendende og planlagt begivenhed, eller om det er en akut opstået situation eventuelt i forbindelse med brand eller vandskade. I sidstnævnte tilfælde, hvor der ikke er planlagt en hovedrengøring, er det måske vanskeligt eller umuligt at benytte den daglige rengøringsstab.*"

8. Lager

Regning:

Længdemål, areal, vægt, rumfang, positioner, målestoksforhold, forståelse af tabeller og diagrammer.

Handlinger (udsagnsord):

Håndtere, transportere, læsse, rumme, stuve, adskille, oplagre, stable, fragte, mærke, opbygge, hæve, sænke, slæbe, trække, skubbe, pakke, sikre, plombere, vikle, krympe, belaste, overbelaste, overholde, kassere.

Tilstand og egenskaber (tillægsord):

Stor, lille, tung, let, hård, blød, skør, sart, rund, kantet, fugtig, skrøbelig, brandfarlig, praktisk, stabil.

Ting og begreber (navneord):

Lager, transportmiddel, inventar, trafikårer, til- og frakørselsveje, bæreevne, gangbredde, beskaffenhed, emballage, fordel, ulempe, opbygning, indretning.

Sproglige eksempler:

(alment fagsprog *kursiv*)

Regler for stuvning og læsning:

1. *Stuv* aldrig *fugtigt* gods sammen med *tørt* gods.
2. *Stuv* aldrig *tungt* gods oven på let eller *skrøbeligt* gods.
3. *Stuv* aldrig varer med *dårlig lugt* sammen med varer, der kan *optage* dårlig lugt.
4. *Stuv* aldrig gods, der *støver* eller *smitter af* sammen med gods, der ikke *tåler* snavs.
5. Gods, der ikke tåler varme, må aldrig stå *op ad* varme sider.
6. *Farligt gods* og *giftstoffer* skal altid stuves efter særlige regler og *anvisninger*."

Lukning med bånd:

"Man kan spænde et bånd omkring lastens *øverste lag*. Det er dog mere *holdbart* at spænde flere bånd omkring lasten. Man spænder bånd både *vandret* og *lodret*. *Sideværts* spænder man *hele vejen rundt om* lasten og fra *top* til *bund* og op til top igen."

9. Dansk på arbejdspladsen og i arbejdsmarkedsuddannelser

9.1. Det handlingsorienterede sprog

På arbejdspladsen – og i arbejdsmarkedsuddannelserne – er det **handlingsorienterede** sprog fremherskende.

I relationerne mellem personer på en arbejdsplads bruges sproget hele tiden til at kommunikere om, hvad man **er i gang med**, hvad man **har gjort**, og hvad man **skal til** at gøre. Sproget bruges til at give forklaringer og instruktioner, til at give besked om foreliggende arbejdsopgaver og til at orientere om udførte opgaver osv.

Sproget er et "processprog", forstået som sprog, der beskriver handlinger i forhold til en fremadskridende proces (for eksempel i tid, arbejde eller bevægelse). I dette processprog optræder ofte nogle karakteristiske, sammensatte **grammatiske former**, som kan volde eleverne vanskeligheder, hvis de ikke kender eller behersker dem.

En handling udtrykkes ved et udsagnsord, for eksempel **at skrælle** kartofler. I de vigtigste former vil det sprogligt udtrykkes på følgende måde:

1. Før handlingen: Jeg **skal til at skrælle** kartofler.
2. Under handlingen (kontinuerer nu): Jeg **er i gang med at skrælle** kartofler, eller Jeg **er ved at skrælle** kartofler.
3. Efter handlingen: Jeg **har skrællet** kartofler.

På arbejdspladsen er man sjældent alene, og i kommunikationen med kolleger, arbejdsledere m.m. er det vigtigt, at man kan forstå og formulere sig nogenlunde præcist om den arbejds- og samarbejdsproces, man er i, således at der ikke opstår misforståelser, og således at man kan være en del af den almindelige kommunikation på arbejdspladsen.

I arbejdsmarkedsuddannelserne optræder i vidt omfang de samme kommunikationsformer i relationerne mellem lærer og elever og mellem elever indbyrdes. Også de skriftlige materialer i form af kompendier, arbejdsinstruktioner og lignende bærer præg af det handlingsorienterede sprog.

I det følgende gives to eksempler på anvendelse af det handlingsorienterede sprog:

1. kompendium (en overhaling)
2. mundtlig kommunikation.

9.2. En overhaling

Inden for transportuddannelsen finder vi i teoribogen til traktorkørekort en instruktion vedrørende **overhalingsprocessen**. (Jeg har understreget nogle ord/begreber, som er særlig vigtige for forståelsen af processen):

En overhaling inddeles i tre faser: **før, under og efter**.

Før: Se efter, om *du er ved at blive overhalet* af et køretøj. Se efter, om det køretøj, *du skal til at overhale*, selv er *i gang med en overhaling*. Vær sikker på, at du igen kan komme tilbage i vognbanen *efter overhalingen* uden at være til fare eller ulempe for *den, du har overhalet*.

Under: Sørg for en god sideafstand til *den trafikant, du overhaler*. Vær særlig opmærksom på cykler og knallerter, da *sidevindforholdene kan ændres ved din overhaling*. Disse lette trafikanter kan slå et slag, hvis sidevinden pludselig ændres.

Efter: *Så snart overhalingen er overstået*, skal du hurtigst muligt tilbage i din vognbane. Du skal orientere dig i spejlene og over højre skulder, give tegn med højre blinklys, og først *trække ind*, når afstanden er i orden. Du må ikke være til fare eller ulempe. Kun hvis du ønsker at *overhale flere køretøjer*, kan du *blive ude* i overhalingsbanen.

I denne fremstilling af overhalingsprocessen gives en præcis beskrivelse af, hvad føreren skal gøre i forskellige faser af processen: før, under og efter en overhaling. Der forekommer ikke noget specifikt fagsprog, men kun almene ord og begreber, og så en hyppig anvendelse af de sammensatte grammatiske former. For en person, som er vokset op med dansk som modersmål, er det ikke svært at opfatte disse anvisninger, men for en person med dansk som andetsprog kan det være noget af en udfordring.

9.3. Mundtlig kommunikation

I den mundtlige kommunikation mellem lærer og elever forekommer en mængde handlingsorienterede ytringer. Det gælder ligeledes på arbejdspladsen mellem arbejdslederen og arbejderen eller mellem kolleger indbyrdes. Her vil jeg fremhæve en særlig fremtidsform, som er udbredt i hverdags sproget. Man siger for eksempel: Vi **skal have fejlet** gulvet, inden vi går hjem. Eller: Du **skal** også lige **have skrællet** fem kg kartofler.

Denne sammensatte form udtrykker grammatisk set en kombination af noget fremtidigt og noget overstået, og den bruges om en handling, som er umiddelbart forestående, og som samtidig har en afslutning, der er inden for synsvidde. Ofte dækker formuleringen over en instruktion eller en kommando, som i en mere direkte form ville virke uhøflig: "I skal feje gulvet" eller "Du skal skrælle fem kg kartofler."

Bilag 2

Materialer vedrørende AMU's tilbud til flygtninge og indvandrere

- Lov nr. 446 af 10. juni 2003 om arbejdsmarkedsuddannelser m.v., kapitel 4.
<http://www.retsinfo.dk/index/UND/AT001356.htm>
- Bekendtgørelse nr. 802 af 22. september 2003 om fælles kompetencebeskrivelser for erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse og om arbejdsmarkedsuddannelser, kapitel 3.
<http://www.retsinfo.dk/GETDOCM/ACCN/B20030080205-REGL>
- Vejledning om fælles kompetencebeskrivelser, arbejdsmarkedsuddannelser og enkeltfag i fælles kompetencebeskrivelser, 2004, kapitel 5.
<http://pub.uvm.dk/2004/kompetencebeskrivelser>
- Vejledning nr. 9216 af 29. april 2004 til AMU's program for flygtninge og indvandrere
<http://www.retsinfo.dk/DELFIN/HTML/C2004/0921660.htm>
- Håndbog til AMU's program for flygtninge og indvandrere
pub.uvm.dk/2006/amutilbud
- Sprogtest i AMU
Inspirationsmateriale til sprogtest af personer med dansk som andetsprog ved optagelse på arbejdsmarkedsuddannelse
pub.uvm.dk/2006/sprogtest
- Tab ikke guldets på gulvet
Pjece, der fortæller om AMU's tilbud til beskæftigede flygtninge og indvandrere.
pub.uvm.dk/2006/guldet

Materialerne kan findes på Undervisningsministeriets websted www.uvm.dk under Arbejdsmarkedsuddannelser.

Arbejdsmarkedsuddannelser i dansk som andetsprog for flygtninge og indvandrere

Dansk som andetsprog for F/I, basis (45572)

Dansk som andetsprog for F/I, alment niveau (45573)

Dansk som andetsprog for F/I, udvidet niveau (45574)

Arbejdsmarkedsuddannelserne kan findes på www.efteruddannelse.dk

Multimedieordbøger

Multimedieordbog Cafeteria og kantine

<http://pub.uvm.dk/2004/cafeteriaogkantine/start.html>

Multimedieordbog Metal

<http://pub.uvm.dk/2004/metal/start.html>

Multimedieordbog Rengøring

<http://pub.uvm.dk/2004/rengoering/start.html>

Materialerne kan findes på www.uvm.dk under Udgivelser/Online publikationer.

Andet

Muligheder og barrierer - en undersøgelse af overgangen mellem sprogcentre og erhvervsrettede uddannelser, Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, april 2006

Rapporten kan findes på www.inm.dk

Undervisningsministeriets håndbogsserie

I denne serie udsender Undervisningsministeriet publikationer med baggrundsorientering om lovgivningen, uddannelser og enkelte fag samt vejledninger om god praksis mv. Håndbøgerne er rettet mod uddannelsernes drift.

2006:

- Nr. 1 – 2006: Overgang til selveje. Håndbog til de midlertidige bestyrelser på gymnasier og hf-kurser (UVM 4-053)
- Nr. 2 – 2006: Overgang til selveje. Håndbog til de midlertidige bestyrelser på social- og sundhedsskoler (UVM 4-054)
- Nr. 3 – 2006: Overgang til selveje. Håndbog til de midlertidige bestyrelser på voksenuddannelsescentre (UVM 4-055)
- Nr. 4 – 2006: Overgang til selveje. Håndbog til de midlertidige bestyrelser på sygepleje- og radiografiskoler (UVM 4-056)
- Nr. 5 – 2006: Matematik i erhvervsuddannelserne – råd og vink (internetpublikation) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 6 – 2006: Vejledning til køb, leje og leasing af kopimaskiner og printere (UVM) (indkøb på institutioner)
- Nr. 7 – 2006: Realkompetencevurdering i EUD – praktiske muligheder (UVM 7-371) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 8 – 2006: Samfundsfag i erhvervsuddannelserne – råd og vink (internetpublikation) (UVM) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 9 – 2006: Naturfag, fysik og kemi i erhvervsuddannelserne – råd og vink (internetpublikation) (UVM) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 10 – 2006: Fremmedsprog i erhvervsuddannelserne – råd og vink (Internetpublikation) (UVM) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 11 – 2006: Læring, kommunikation og samarbejde i erhvervsuddannelserne – råd og vink (Internetpublikation) (UVM) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 12 – 2006: Skolepraktik i erhvervsuddannelserne (UVM 7-372) (Erhvervsfaglige uddannelser)
- Nr. 13 – 2006: Fælles Mål i skolens hverdag – hvordan? (internetpublikation) (Grundskolen)
- Nr. 14 – 2006: Sprogtest i AMU. Inspirationsmateriale til sprogtest af personer med dansk som andetsprog ved optagelse på arbejdsmarkedsuddannelse (internetpublikation) (Arbejdsmarkedsuddannelser)
- Nr. 15 – 2006: Sortbog om lov nr. 579 af 9. juni 2006. Lov om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen (internetpublikation) (Videregående uddannelser)
- Nr. 16 – 2006: Håndbog i AMU's tilbud til flygtninge og indvandrere (internetpublikation) (Arbejdsmarkedsuddannelser)

Trykte publikationer – som i oversigten er forsynet med et UVM-bestillingsnummer – kan mod betaling af et ekspeditionsgebyr rekvireres hos Nordisk Bog Center eller hos boghandlere.

Internetpublikationer kan frit downloades fra www.uvm.dk – til eget brug.